

DOMOLJUB

Izidaja vsak četrtek. Cena mu je 8 K na leto. (Za Nemčijo 10 K, za Ameriko in druge tuje države 12 K.) — Posamezne številke se prodajajo po 30 vinarjev.

Slovenskemu ljudstvu v pouk in zabavo.

Spisi in dopisi se pošiljajo: Uredništvu „Domoljuba“, Ljubljana, Kopitarjeva ulica. Naročnina, reklamacije in inserati pa: Upravištvu „Domoljuba“, — Ljubljana, Kopitarjeva ulica.

Štev. 45.

V Ljubljani, dne 7. novembra 1918.

Leto XXXI.

Državljan!

Predsedništvo Narodnega veča v Zagrebu kot vrhovna oblast države Slovenec, Hrvatov in Srbov je na predlog Narodnega sveta v Ljubljani za Slovenijo imenovalo to-le vlado:

Predsednik: Josip Pogačnik.

Oddelek za notranje zadeve: Dr. Janko Brejc.

Oddelek za prehrano: Dr. Ivan Tavčar.

Oddelek za uk in bogočastje: Dr. Karel Vrstovšek.

Oddelek za pravosodje: Dr. Vladimir Ravnihar.

Oddelek za socialno skrb: Anton Kristan.

Oddelek za finance: Dr. Vekoslav Kukovec.

Oddelek za promet: Dr. Pavel Pestotnik.

Oddelek za industrijo in trgovino: Dr. Karel Triller.

Oddelek za javna dela in obrt: Inženir Vladimir Remec.

Oddelek za poljedelstvo: Prelat Andrej Kalan.

Oddelek za narodno obrambo: Dr. Lovro Pogačnik.

Oddelek za zdravstvo: Dr. Anton Breclj.

Vlada si je svesta, da je prevzela za prehodno dobo do končne ureditve naše edinstvene države težko in odgovorno dolžnost.

To dolžnost bo mogla izvršiti le s pomočjo in podporo Vas vseh.

Državljan! Združite vse svoje sile v blagor naše domovine!

Vzdržujte red in mir!

Vsi dosedanji zakoni in naredbe ostanejo še nadalje v veljavi, enako vse narodne vojaške in civilne oblasti ter uradi, dokler vlada drugače ne ukrene.

Nihče ni upravičen si sam delati pravice.

Rojaki, spoštujte imetje, čast in poštenje drugorodnih sodržavljancev.

Vojaki, bodite na službo domovini; gre za Vaš lastni dom!

Zvesti velikim načelom, v imenu katerih smo dosegli svojo svobodo, Vam vlada obljublja, da hoče zvesto služiti narodu.

Ljubljana, 31. vinotoka 1918.

**Josip Pogačnik, i. r.
predsednik.**

Kaj nam je storiti?

Avstrijska fronta, ki je stala na Beneškem, je v popolnem razsulu. Veliko množico avstro-ogrske armade so Italijani vjeli, toda večja množica — penijo jo na 400.000 mož — pa brez reda koraka proti našim krajem, od koder bo iskala poti na svoje domove.

Za slovenske dežele bo to največja preizkušnja. Te množice bodo lačne in ne bo se čuditi, da si bodo tudi s silo poiskali hrane. Glavne množice gredo brez dvoma čez Notranjsko po tržaško-dunajski cesti, veliko pa jih vodi pot tudi skozi poljansko in bohinjsko dolino.

Naša narodna vlada dela na vse kriplje — koliko se ji bo to moglo po-

srečiti, ne vemo — da bi se to preseljevanje vojaških množic v domovino vršilo kolikor možno v redu brez požigov in umorov. Ko bi bilo mogoče te čete polagoma spraviti domov, bi bilo najboljša, toda, kdo bo čakal? Vlakovi, zato pa hajdi vsak na svojo roko.

Treba je nekaj ukreniti. Ravno zato se sedaj povsod ustanavljajo narodne obrambe, ki naj varujejo naše življenje in imetje v tej zadnji, a morda najhujši dobi vojske. Najlaže pa se bomo ubranili nasilstev, če damo tej množici jesti. Ravno zato so se že po nekaterih krajih, koder bodo šle čete, ustanovile prehranjevalne postaje, ki bodo dajale vojakom jesti. Pa tudi to ne bo povsod mogoče. Zato je treba samopomoči.

Prva in glavna samopomoč je: ljudje, bodite do teh tujih in lačnih vojakov, ki so toliko pretrpeli na fronti, ki se od vseh zapušteni in sestrani s prisrčnim kopnenjem vračajo na svoje domove, bodite do njih prijazni in postrežljivi. Tujci so, a vseeno naši bližnji, v skrajni potrebi in veliko krščansko delo ljubezni do bližnjega skazujemo, če jim po svojih močeh pomagamo. Bog vam bo blagoslovil to ljubezen.

Druga samopomoč pa je: narodna obramba. Zgodi se prav lahko, da bodo nekateri vojaki napadali brez potrebe in morda celo požigali ali drugače pretili. Zlasti dekleta in žene so lahko v nevarnosti. Zato se naj osnujejo povsod narodne obrambe, ki bodo stražile in v služaju sile skočile na pomoč. Hiše dobro zaklepajte in jih ne puščajte brez varihov.

Bog daj, da bi se to velikansko premikanje izvršilo brez večjih nesreč za nas že itak težko skušani narod!

—::—

Bratje Orli!

Ko začenja za slovenstvo in človeštvo novo tisočletje te besede: Ko gre Slovan na dan, plapolata bodočnosti svit tudi iz Slovencev. Orli morajo razviti — vredni svojega imena — zastavo mladih moči. Ponos slovenstva, cvet slovenstva morajo postati Orli.

Vežbajte se in bistrilite glave! Kakor orlovski let se naj dvigne Vaša misel in pa vaši vzori! Geslo: da bo vladal Bog, ne krivica, — da bo ljudstvo srečno, ne sebičnosti, — da se bo spoštovalo neomadeževano življenje, naj uresničijo Orli!

Ob rojstvu novega slovenskega rodu se nahajamo. Kakor ga bomo vzgojili, tak bo. Vzgojimo ga po načelih, po katerih nas je Krek vodil v sijajno Jugoslavijo! Danes se družijo z Vami bratje Sokoli. Sklepa jih z Vami domovinska ljubezen. Morda se združijo z Vami na vseh Vaših potih. Oni prinese seboj eleganco telesnih vaj, Vi pa jim daste svoje vzore — tiste, ki večno ostanejo, ki jih smrt ne zatemni, ki jih grob ne zagrne.

Vstrajajte na poti kreposti, tudi če odnehajo vsi drugi. Ta mesec izide »Mladost«. Upamo, da bodo že drugi mesec razmere tako ugodne, da bo mogla »Mladost« spet redno in točno izhajati v obsegu kakor prejšnje čase. Vaš duh naj svita notri, Vaša volja in Vaše zvezde!

Izvolite si spet načelnike, predsednike, odbore. V kratkem se snidemo in takrat ustno! Na zdar!

Uredništvo »Mladosti«.

Prvi dnevi Jugoslavije.

Imamo jo, Jugoslavijo. Kar smo s trdnim zaupanjem, pa vendar z neko bojaznijo, a s toliko večjim hrepenenjem pričakovali, za kar smo se trudili in trpeli, za kar smo točili solze in prelivali kri, to se je uresničilo. Jugoslavija se je rodila in bo živela in se razvijala in rastla, nam v čast in ponos, našim potomcem v korist in veselje. Zgodovinski trenutek je bil zvečer pred praznikom vseh svetnikov, 31. oktobra 1918, ko je stopilo na balkon deželnega dvorca zastopstvo Narodnega sveta in naša nova narodna vlada, na čelu ji Josip vitez Pogačnik, in je proglasil mnogobrojni množici novo vlado. Bil je to trenutek, s katerim se začenja nova doba našega naroda, trenutek obračuna s starimi, za nas tako krivičnimi razmerami, trenutek povračila za vse naše trpljenje, trenutek tako težko pričakovane svobode, trenutek omamljivega navdušenja in ganotja, trenutek, ki se ne da popisati, ki ga je treba doživeti. In še sedaj, ko smo že nekaj dni preživeli kot svobodni državljani Jugoslavije, se vprašujemo kakor v omotici: Je-li to mogoče? Ali smo res svobodni? Ali res ni več tujec med nami, ki bi nam ukazovali mrzlo, trdo, kruto, krivično? Ali imamo res svojo narodno vlado? A ko berem imena Pogačnik, Breje, Kulan... tedaj se mi znova učvrsti v moji duši gotovost: Nikoli več ne boš suženj tujih gospodarjev, narod moj! Sam se boš vladal, sam si izbral voditelje, ki te bodo vodili na potu do napredka, blagostanja in sreče. Nehal se je čas roštva, nehal čas zatiranja in krivic; nehal se je in nikoli več se ne bo povrnil, dokler boš, narod dragi, vreden samega sebe in svojih najboljših moči.

Zdi se najprej in predvsem potrebno, da se zavedamo, da je ta vlada naša. To vlado

je sestavil naš Narodni svet, v katerem so zastopane vse slovenske stranke in ki je bil dosedaj naša vrhovna narodna oblast. To vlado, imenovano od našega Narodnega sveta, je potrdilo Narodno veče v Zagrebu kot vrhovna oblast države Slovencev, Hrvatov in Srbov. Možje, ki sede v tej naši vladi, so res naši, kri od naše krvi, meso od našega mesa. Prej so nam vladali tujci, Nemci, ki niso imeli srca za nas, ki niso gledali na našo korist, ki so mislili, da smo vsi davkoplačevalci zaradi njih tu, ki so nas sovražili; oni so bili gospodje, mi smo bili podložniki. Kamorkoli je naš človek prišel v pisarno, v davkarijo, v sodnijo, skoraj povsod je bil tujec, podložnik; uradnik je bil njegov gospod. Sedaj so vsi uradi naši, od najvišjega do najnižjega; Nemci so že odslovljeni, ali pa bodo v najkrajšem času. Naša je vlada, naše sodnije, naša okrajna glavarstva, naša žandarmerija. In ti naši uradniki vedo, da so v službi ljudstva, da morajo biti njemu na uslugo. Kdaj se je naš človek prej briga za to, kdo sedi v uradu, ali Peter Urh, ali Pavel Vrh, vesel je bil in oddahnil si je, ko ni imel z njimi več opraviti. Sedaj se bo vsak zanimal za domačega človeka, prišlo bo do osebnega stika in medsebojnega umevanja med uradništvom in občinstvom, kar bo za našo državljansko in politično izobrazbo velikanskega pomena.

Prejšnja država nam je bila vedno nekako tuja. Držali smo se njenih postav, plačevali ji davke, a dalje se za njo nismo brigali. V sled narodnih krivic, ki smo jih trpeli, je dobila beseda »patriot« (državoljub) celo nek nenaroden, sramoten pomen. Kdor je ljubil staro nemško Avstrijo, zlasti v zadnjem času, ni skoro mogel hkrati ljubiti svojega naroda. V naši narodni državi je narod in država isto. Vsak narodno zaveden državljan je hkrati patriota, naša država je narodna, je izraz ljudske volje. Vsak državljan ima svoj gotov vpliv na državo, na uradnike, na državne voditelje. Naša država je ljudska država, je ljudovlada (republika), v njej vlada ljudstvo po svojih zastopnikih, ki jih voli svobodno. Država, ki jo tvori in vlada tako zavedno in politično tako zrelo ljudstvo, kakor je naše, mora imeti sijajno bodočnost.

Toda vsak začetek je težak; začetek nove države pa je desetkrat, da tisočkrat težak. Ko se je Francija in Rusija prerajala v ljudovlado, je tekla kri v potokih. Pri nas se do sedaj kri še ni prelivala. Če bomo ohranili red in mirno kri, tudi ne bo treba. Prejšnja dunajska vlada je prepustila no cesarjevemu naročilu vse uradne posle naši narodni vlagi. Vse se je izvršilo popolnoma postavno, gladko in mirno, pri nas, na Hrvaškem, v Bosni in Dalmaciji. A predno bo vsaj za silo vse urejeno, pri vseh oblastvih in uradih, bo še mnogo težav in neprilik. V tem prehodnem stanju mora prav vsak državljan pomagati mladi, porajajoči se državi. Nihče naj ne išče takoj svoje koristi, vsi podredimo svoje zasebne želje in korist velikemu skupnemu cilju, ki je: korist in blaginja našega naroda. Plačilo za to se bo pokazalo prej, nego si mislimo. Pa kljub temu se bodo morda našli ljudje, ki bodo rekli: »Kaj mi pomaža Jugoslavija! Reče sem, kakor sem bil; plačevat moram zdaj, kakor sem moral prej.« Taki ljudje naj pomislijo, da se države razvijajo počasi in da naša država ne živi samo zanj, ampak tudi za poznejše robove, ki bodo srečno živeli v hiši, ki jo je pomagal on zidati. Če se bodo torej v naši mladi državi v začetku pojavile težave, neprilike, o, ne bodimo malodušni; bodimo vsi pripravljeni storiti vse, kar je v naši moči, da si čim preje uredimo domače razmere v novem stanovanju. Ne godrnjajmo, ne presojamo tjavendan! Kar moremo, storimo sami za svojo državo, drugo prepustimo našim državnim voditeljem. Pomažajmo jim, zaupajmo jim!

To pomoč in zaupanje bo treba takoj pokazati z dejanjem, in sicer z dvojnimi:

1. Vsak državljan, ki je za to zmogel, naj se javi za narodno obrambo.

2. Vsak državljan naj bo pripravljen svojemu stradalnočemu sodržavljani pomagati z živili, kolikor more.

Sodržavljani! Začetek Jugoslavije potrebuje dejani, junaki in nesebični dejani!

Politični obzornik.

Rojstvo naše Jugoslavije.

Že od leta 1848, smo Slovenci hrepeli po svobodi in samostojnosti. Kazalo se je to hrepenenje v vednih klicih po združeni Sloveniji, v klicih, ki so dosegli višek za časa taborov. Avstrija nas je skušala zadovoljiti s paragrafi, ki so nam dajali enakopravnost, a ti paragrafi so po večini ostali samo na papirju. Še naprej so nas tlačili in zaeno netili med nami nezadovoljnost. V tej nezadovoljnosti smo v zadnjem predvojskem času iskali rešilne poti v trializmu. Avstrija naj bi se namreč spremenila v tri zvezne države, med katerimi bi bila ena država Jugoslavija, to je Slovenija, Hrvatska in Ercegovina z Dalmacijo vred. Našli smo seveda gluba ušesa. Zato je po balkanski vojski del naše mladine obrnil svoje oči in misli drugam. Ko je Srbija v balkanski vojski zmagała in si pridružila velik del macedonskih Slovanov, so začeli ugibati, kaj ko bi se vsi Jugoslovani združili s Srbijo v Veliko Srbijo in se tako otresli nemškega jarma.

Sredi tega gibanja je izbruhnila svetovna vojska. Tedanji ministrski predsednik Stürgkh je s svojimi zagrizenimi generali zapiral, moral in obežal vse, o katerih se mu je le količikaj sanjalo, da so kaj mislili na Srbijo ali jugoslovansko samostojnost. Pri nas je sicer na zunaj zatrl vsak glas po kakih državni svobodi, a naša srca so tem bolj zahrepenela po samostojnosti, ki naj nas reši grozovitosti avstrijske nemške vlade.

Ni pa mogla Stürgkhova roka doseči tistih Jugoslovancev, ki so bivali zunaj naše države v entitinski deželah. Združili so se v Jugoslovanski odbor in na čelo so si postavili znanega Trumbića. Hodili so od vlade do vlade in so tako dosegli, da je ententa za to, naj dobimo Jugoslovani samostojnost.

Stürgkh je padel, parlament se je sesel. Prvo delo jugoslovanskih poslancev je bila majnska deklaracija. Zahtevali smo samostojno jugoslovansko državo, a zvesti svojemu vladarju, smo izjavili, naj bo ta država pod krono Habsburžanov. Vse slovensko ljudstvo se je enoglasno izreкло za to deklaracijo. Le dunajska vlada nas je bila takorekoč v obraz. Tudi na Hrvaškem in v Bosni je pridobivala naša misel vedno več tal. Čim bolj smo se zavedali svojih zahtev, tem bolj so se posamezne stranke družile, da skupno delajo za jugoslovansko samostojnost. Pri nas na Slovenskem in v Istri ter Dalmaciji so se stranke združile v Narodni svet.

Dunajske in peštanske ministre je jelo skrbeti. Začeli so sami misliti, kako bi rešili jugoslovansko vprašanje, seveda tako, da ne bi zgubili pri tem nadvlade Nemci in Mažari. Kakor znano, so poslali na poizvedovanje grofa Tiszo. Tedaj se je pokazalo, da je ves juž za popolnoma neodvisno, svobodno državo. In to je naenilo vse hrvaške in bosanske stranke, da so se združile v Narodno veče, h kateremu je pristopil tudi naš Narodni svet. Tako smo se naenkrat združili vsi Jugoslovani in Narodno veče je izjavilo, da bo odlej edino Narodno veče vodilo vso jugoslo-

vansko politiko, zakaj vse stranke, združene v Narodnem veču, so se odpovedale vsaki samostojni politiki.

Polom Bolgarije je zagotovil ententi zmago nad Avstrijo in Nemčijo. Avstrija je prosila za mir in je zaeno pripoznala vse Wilsonove točke kot predpogoj za mirovna pogajanja. S tem je Avstrija s cesarjem vred pripoznala, da ima vsak narod sam pravico, kako naj se odloči in kaj naj bo z njim. Tedaj smo tudi mi od cesarja dobili pravico, da se odločimo, ali za staro Avstrijo, ali za samostojno državo v Avstriji ali izven Avstrije ali kakorkoli. To je bil prvi korak k naši samostojnosti. Drugi korak je bil Wilsonov odgovor Avstriji. Wilson je izjavil, da Jugoslovane smatra za svobodne. S tem smo postali samostojni v očeh entente, a še ne pred avstrijskim cesarjem. Sledil je tretji korak, ki nam je prinesel popolno samostojnost. Cesar Karel je namreč odgovoril po svojem znanjem ministru Wilsonu, da priznava Jugoslovane kot samostojne. S tem nas je avstrijski cesar odvezal zvestobe in pokorščine do sebe, postali smo samostojni pred Bogom in pred celim svetom. Avstrija ni več naša država in cesar Karel ni več naš cesar, in sicer po njegovi lastni volji. Odtrgali smo se torej od Avstrije čisto postavnim potom, in vsak Jugoslovan sme s čisto vestjo prenesti svojo pokorščino na novo jugoslovansko vlado.

Tudi Trumbič ni več veleizdajalec in njegovo delo ni več veleizdajalsko, ker ne veže ne nas in ne njega nobena pokorščina in nobena pripadnost več k Avstriji. Zato se tudi dr. Korošec razgovarja s Trumbičem, kako bi uredili razmere in zagotovili mir z ententinimi državami. In kdor zakliče: Živijo Trumbič, se s tem ne pregreši proti nobeni postavki.

Katera je pa naša jugoslovanska vlada? Narodno veče! Temu so vse jugoslovanske stranke brez izjeme dale oblast, naj edino ono vodi politiko za Jugoslavijo. Ljudstvo ni ugovarjalo. Potemtakem je samoposebi umljivo, da je Narodno veče najbolj poklicano za vlado. In res, ko je avstrijska oblast nad nami preminula, je začelo vladati in si lastiti najvišjo oblast nad Jugoslavijo Narodno veče. Noben ni ugovarjal, ampak vsi so navdušeno pozdravljali ta čin Narodnega večja, jugoslovansko vojaštvo pa Narodnemu veču prisega zvestobo. Tako je po volji ljudstva Narodno veče postalo naša jugoslovanska vlada. Ljudstvo ima namreč po božji volji pravico, dati vlado, komur hoče, ako namreč zgubi prejšnjo vlado, kakor se je zgodilo pri nas. In vsi Jugoslovani smo po svoji vesti dolžni biti pokorni tej vladi, že zaradi javnega reda.

Tudi stara avstrijska vlada priznava Narodno veče kot našo vlado. Saj je njemu izročila vso prejšnjo avstrijsko mornarico in vse njene urade. Naročila je tudi dunajska vlada vsem svojim uradnikom, naj takoj izroče vse vladne posle zastopnikom narodnega večja, ako ti to zahtevajo.

Narodno veče je naznanilo tudi vsem ententinim državam, da je Narodno veče prevzelo najvišjo oblast v svobodni Jugoslaviji. Ententine vlade so odgovorile: »Castiamo« in so s tem priznale našo vlado.

Narodno veče je v posameznih jugoslovanskih deželah postavilo deželne vlade, ki vodijo vladne posle pod nadzorstvom in po navodilih Narodnega večja. Zaenkrat veljajo v vsaki deželi vse tiste postave, ki so jih imele dežele v avstrijski državi, dokler ne dobimo novih postav.

Za Hrvatsko in Slavonijo je hrvatska vlada v Zagrebu. Za Ercegovino se je osnovala vlada v Sarajevu. Za slovenske dežele, to je za Štajersko, Kranjsko in Gorisko pa imamo slovensko vlado v Ljubljani. Vsaka vlada sestoji iz predsednika in več kvasi-ministrov, ki opravljajo iste posle, kot so jih preje izvrševali ministri. V deželah, kjer so razmere radi drugih narodnosti bolj zamotane, je Narodno veče imenovalo svoje zastopnike ali poverjenike. Tako za Koroško, Trst, Istro in Dalmacijo.

Najvišjo oblast nad vsemi tenti vladami in tudi postavodajalno oblast ima, kakor že omenjeno, Narodno veče. Ono vodi tudi zunanjo politiko. Njegova velika naloga je, da sklene z ententinimi in z vsemi sosednimi državami pogodbe, v katerih se bodo predvsem določile meje naše jugoslovanske države. Glede miru je Narodno veče izjavilo, da smo nevtralnici, to je, da smo prijatelji z vsemi državami, tudi z ententinimi. Pri mirovnih pogajanjih se bomo pogajali, kakor že omenjeno, o mejah, o vojaštvu, ki naj gre skozi naše pokrajine, o ujetnikih, o odškodninah, o prihodnjih medsebojnih zvezah.

Druga velika naloga Narodnega večja bo, da izpelje prve volitve poslancev v prvi jugoslovanski postavodajalni zbor. Ti poslanci, ki jih bomo prosto volili, bodo potem določili, ali naj ostane Jugoslavija sama zase, ali naj se združi s kako drugo državo, ali naj dobimo kralja ali naj bo pa Jugoslavija republika s predsednikom itd. Ta zbor bo izdelal tudi novo ustavo in nove postave za vse jugoslovanske dežele. Od tedaj bodo vladale redne razmere.

Glej, ljudstvo, dobilo si, kar si želelo! Svobodo imaš, oblast imaš, premišluj, kako jo boš rabilo, da jo boš prav porabilo.

Ministri brez „portfelja“!

Kakor pri nas, tako so tudi na Češkem, Poljskem, Ogrskem in v Nemški Avstriji narodne vlade prevzele vso oblast.

Zunanji ministri so takorekoč brez »portfelja«, to je brez oblasti in dela. V zadnjem času so postavili za ministrskega predsednika Lamaša, ki se je vedno tako pogajal za sporazum in mir. Menili so, da bo ta mož vsaj nekoliko pritegnil nase avstrijske narode, in da bo ententa radi tega miroljubnega učenjaka nekoliko bolj milostna in popustljiva napram Avstriji. A goljufali so se. Nihče se niti ne zмени ne za Lamaša in ne za njegove ministre. Državnega zbora niti skupaj ne morejo spraviti, da bi Lamaš imel svoj nastopni govor. Morali so ga odgoditi. Tako ubogi ministri nimajo drugega dela, da se vesele svoje časti in čakajo, kako jim prihajajo poročat deželni predsednik za predsednikom, da so nehali vladati.

To so zadnji ostanki nekdanje Avstrije!

Poziv našim vojakom.

Štacijsko poveljstvo SHS v Ljubljani razglasi:

Danes in naslednje dni naj se zglašijo vse moštvo in častniki, kateri niso še nikamor dodeljeni, kateri so na dopustu ali kateri so vsled kakšnih ovir ostali v Ljubljani ko v šentpeterski vojašnici.

Vsak vojak, ki ga straža zasači na cesti brez legitimacije dotičnega oddelka, kateremu je dodeljen, bo aretiran.

Vsi častniki, ki stanujejo izven Ljubljane, morajo javiti štacijskemu poveljstvu v Ljubljani svoje bivališče. Oglasiti se jim je tudi pri krajevnem narodnem odboru in se mu staviti na razpolago.

Vse ono vojaštvo, ki je samovoljno na dopustu, se mora takoj prigrisati pri najbližjem orožniškem poveljstvu.

Narodne straže imajo strog nalog, da s pomočjo orožništva aretirajo vse dezerterje in jih uvrste med narodno stražo.

Op. uredništva: Naše vojake prosimo, naj potrpe še nekaj tednov, da se napravi in vzdrži red v domovini, da se ohrani imetje in življenje našega naroda. Zato nam je potrebna močna armada. Ko bo vse to urejeno, se bodo vsi naši vojaki vrnili domov, in v Jugoslaviji bo le toliko armade, kolikor jo je za vzdrževanje notranjega miru neobhodno potrebno.

Tedenske novice.

Drobne politične vesti.

Ali res revolucija? Mnogi mislijo, da smo prišli do svoje države s tem, da smo se kar uprli starim oblastem in jim tebi nič meni nič odpovedali zvestobo — torej z revolucijo. To ni res, temveč stvar se je izvršila popolnoma postavnim potom. Kako, lahko berete v današnjem članku: Rojstvo naše Jugoslavije pod oddelkom: Politični obzorik.

Jugoslovanska armada priznana. Bivši kralj Karel avstrijski je priznal jugoslovansko armado. Narodno veče je izdal ukaz na naše čete, naj gredo armadam entente naproti in naj odložijo orožje.

Mornarica izročena Narodnemu veču. Dne 31. oktobra ponoči je prejel Narodno veče od vojnega ministrstva brzojavko, s katero naznanja, da izroča celo vojno mornarico, trdnjave in vse mornariške naprave Narodnemu veču. Vojno ministrstvo prosi Narodno veče, naj pošlje delegate v Kotor, Šibenik, Pulj, Reko, Trst in Dunaj, da prevzamejo od dosedanje administracije upravo mornarice.

Jugoslovanska mornarica. Poverjenik Narodne vlade SHS v Ljubljani dr. Otakar Rybář je 1. novembra v imenu Narodnega večja SHS prevzel upravo tržaškega dela vojne mornarice. Dosedanji poveljnik linijski kapitan Puschka je pred tem dal pokvariti brezžični brzojav.

Zaplemba. Ker je Jugoslavija nevtralna država, zato ne more dopustiti, da bi šle čeznjo oborožene čete brez

njenega dovoljenja. Zato naša vlada vse tuje vojaštvo razoroži in zapleni vse vojno blago. Dosedaj se je tega blaga v Ljubljani nabralo že silno veliko. Neoboroženo moštvo tujih narodnosti pošiljajo v domovino.

Vrhovna vlada za vse jugoslovanske dežele, ki so bile dosedaj v avstro-ogrski monarhiji, se je ustanovila dne 29. oktobra v Zagrebu. Načelnik ji je dr. Korošec, njegova namestnika pa sta dr. Pavelić in dr. Pribičević. Naša vrhovna vlada sedaj torej ni več na Dunaju, temveč v Zagrebu. Vse dosedanje postave in odredbe ter uredbe avstro-ogrške monarhije ostanejo v veljavi, dokler se drugače ne ukrene. Tudi uradi ostanejo, le da ti uradi niso pokorni dunajski vladi, temveč narodni vladi.

Slovenščina povsod! Kjer se je preje objestno in prevzetno šopirila našemu ljudstvu tuja in nerazumljiva nemščina, se sedaj govori povsod slovenski jezik. Na železnicah, v sodnijskih, finančnih in davčnih uradih, na glavarstvih, pa in vladih, prav povsod je uvedena slovenščina kot edini uradni jezik. Nekateri nemški in nemškutarski gosposdije predstojniki so se nekoliko upirali, pa ni pomagalo. Uradništvo in oboje je povsod kar začelo slovensko poslovati, in stvar je bila v redu. Tudi v šolah se bo poučevalo v slovenskem jeziku.

Neutralsci. Narodno veče je poslalo entitnim vladam sporočilo, da se je ustanovila država SHS., ki hoče živeti v prijateljskem razmerju z entento.

Ošabni general. Narodno veče v Zagrebu je potom Narodnega sveta v Ljubljani poslalo maršalu Borojeviću naslednjo brzojavko: V največjem interesu jugoslovanske države je, da njeno ozemlje vsled nastopivšega preobrata v vojnem položaju ne bo še bolj prizadeto. Narodni svet Slovencev, Hrvatov in Srbov zato maršala nujno prosi: 1. da lastno umikanje čim bolj zadrži; 2. da slovenske čete kolikor mogoče odpravi v prostor Ljubljane, ostale jugoslovanske in slovanske čete pa p. oti Zagrebu, Karlovcu in Reki; 3. avstrijske in ogrske čete naj se odpravijo preko Beljaka, Celovca v njih domovino; 4. vse nazaj odposlane jugoslovanske čete naj se obrnejo na ljubljanskega poveljnika maršala Istvanovića. O odredbah in vsakočastnem položaju prosimo naznanila. — Kaj mislite, da se je maršal kaj zmenil za to? Izjavil je, da on ne pozna nobenega Narodnega veča, temveč samo avstrijsko vrhovno vojno vodstvo. Upamo, da je ta prevzetnost generala že minula.

Ententa narekuje Avstro-Ogrski trde pogoje. Dolg odgovor je poslala ententa avstro-ogrskemu vrhovnemu vojnemu vodstvu in našela vse polno pogojev. Pred vsem popolno demobilizacijo, le 20 divizij sme ohraniti, ententa takoj zasede ozemlje in sicer polovico Tirolske, Goriško in Primorsko ter polovico Notranjske do Opalje in Dalmacije. Vsa vojna orodja mora ostati

na mestu. Železnice smejo vzeti po celi Avstriji v svojo oblast. Poleg tega zahtevajo velik del avstro-ogrške vojne mornarice. — Ker je v teh trdih pogojih znatno prizadeta tudi Jugoslavija, zato se je Narodno veče v Zagrebu takoj obrnilo na vlade entitnih držav s sledečim sporočilom:

Predsedstvo Narodnega veča jedinstvenega naroda SHS., ki živi na teritoriju bivše avstro-ogrške monarhije, je izjavilo v manifestu od 19. oktobra 1918, da proglašajo neodvisno državo SHS. na tem teritoriju in s tem pretrgalo vse vezi z avstro-ogrsko monarhijo in s habsburško dinastijo. To izjavo je v svoji seji dne 20. oktobra ponovil tudi hrvatski sabor kakor predstavitelj enega dela jugoslovanskega naroda v bivši avstrijsko-ogrski monarhiji. Tej seji je prisostvoval tudi osrednji odbor Narodnega veča v Zagrebu, ki je vrhovna eksekutiva za jugoslovanske pokrajine bivše avstrijske-ogrške monarhije. Nadalje je Narodno veče sporočilo vladam Zedinjenih držav Severne Amerike, Francije, Anglije, Italije, Srbije, jugoslovanskemu odboru v Švici, da država SHS. (Jugoslavija) stopa v eno državo s Srbijo in Črnogorom, katera država naj se po našem načelu preuredi tako, da se bo raztezala po celem etnografičnem teritoriju naroda SHS. Z isto noto je bilo priobčeno tudi to, da se ne nahajamo v vojnem stanju z alijanimi državami, ampak da jih smatramo kot prijateljske države, katero prijateljstvo postane močnejše radi tega, ker sta bili od pričetka vojske naši narodni državi Srbija in Črnogora najzvestejši zaveznici entente. Te činjenice niso mogle biti znane entitnim oblastem, kadar so stavile pogoje za premirje avstro-ogrskemu vrhovnemu poveljstvu. Tudi ni bila ta činjenica znana, da se je vsa avstrijska-ogrška monarhija razdelila v nekoliko nezavisnih držav. Kot vrhovno zastopstvo naroda in države SHS. smatramo za svojo dolžnost, da obrnemo na to činjenico pozornost visokih entitnih vlasti in prosimo, da se slednje na to ozirajo v tem smislu, da se priznava pravica samoodločbe v popolnem obsegu besede in da se preneha s pogovori z uradnimi zastopniki bivše avstrijske-ogrške monarhije, ki ne obstoja več, in da se z okupiranjem enega dela našega narodnega teritorija ne ustvari preudic proti popolnemu našemu narodnemu in državnemu ujedinjenju. Čast nam je sporočiti, da je mornarica bivše avstrijske-ogrške monarhije in vse obrežne utrdbe službeno predano oficijelnim zastopnikom Narodnega veča in da radi tega ne more bivša avstrijska-ogrška monarhija s to mornarico razpolagati. Končno priobčujemo, da smo že preje nego smo zvedeli za pogoje premirja, ki so se stavili bivši avstrijsko-ogrski monarhiji in avstrijskemu vojnemu vrhovnemu poveljstvu, dali navodila jugoslovanskim četam, da idejo nasproti entitnim četam in da položijo orožje.

Praske v Trstu. V Trstu so hoteli postaviti tržaški Italijani neko vlado

in so Slovence popolnoma prezrli. Nato so se vršile po ulicah demonstracije proti Slovincem, prišlo je tudi do spopadov, v katerih je bil ustreljen slovenski železniški uradnik Irgolič. Končno so se Italijani in Slovenci pobotali ter so bili tudi Slovenci sprejeti v vlado, ki je vzdrževala red toliko časa, dokler niso Italijani zasedli Trsta.

Sprejem Italijanov v Trstu. Italijansko brodogradnjo ki je prispelo v Trst 3. novembra ob pol 5. uri popoldne, je začelo izkrcavati italijansko vojaštvo, ki bo štel skupaj do 7000 mož berzallerjev. Poveljnik ital. čet je general Carlo Pezitti di Roseto. Pri sprejemu so delali Italijanom častno stražo: oudelek jugoslovanske mornarice pod jugoslovansko zastavo, oddelek srbskih ujetnikov pod srbsko zastavo, oddelek italijanskih ujetnikov ter tržaška narodna garda. Prvi sprejem se je vršil na namestništvu. Župan dr. Valerio je pozdravil italijansko vojsko in Italijo, nakar se mu je zahvalil italijanski poveljnik. V imenu italijanske socialno-demokratske stranke je pozdravil Italijane dr. Puecher, nakar je govoril dr. Rybař v imenu Narodnega sveta SHS. kot zastopnik naroda in vseh njegovih vojnihi enot. Zahvalil se je za hitro intervencijo, ki je bila potrebna za vzdrževanje miru in reda. Na dr. Rybařev pozdrav je odgovarjal italijanski poveljnik, da ga veseli, da je našel v Trstu tako patrijotično in edino prebivalstvo in upa, da bo ostalo še naulje tako, da ga ne bodo motile politične strasti in boji. Italijane je pozdravil tudi zastopnik češko-slovaškega vojaštva v Trstu.

Občevanje italijanske z jugoslovansko mornarico je zelo prijazno. Tudi napram slovenskemu prebivalstvu se italijansko vojaštvo lepo obnaša. Italijanski vojaki soglasno izjavljajo, da so prišli v Trst samo, da napravijo mir in red.

Belgrad so zasedli Srbi. Čez Donavo niso šli.

Nemški Čehi so tudi ustanovili svojo samostojno vlado. Če bo pa češko-slovaška vlada to priznala, je pa drugo vprašanje.

Cesar Viljem II. pobegnil. Ker je voditelj socialne demokracije Scheide-mann od nemškega kancelarja odločno zahteval, naj Viljem II. odstopi, se je nemški cesar Viljem odpeljal k Hindenburgu v glavni stan nemške armade. Hindenburg še vedno hujska na nadaljevanje vojske in pravi, da bo nemška domovina klubovala vsem nevarnostim.

Domače novice.

Ljubljanske manifestacije v torek, dne 29. oktobra so bile morda najsilnejše, kar se jih je doslej vršilo v Ljubljani. Kakih 60.000 ljudi se je premikalo od jutra do poldneva po ljubljanskih ulicah, večina v dolgem, veličastnem sprevodu, ostali pa so ob strani gledali in pozdravljali ta sprevod. Raz vse ljubljanske hiše — tudi nemške — so visele slovenske trobojnice. Sprevod so otvorili Orli in Sokoli na konjih, za temi je sledilo 27 bogato okrašenih vozov iz ljubljanske okolice. Za njimi je korakala šolska mladina v strnehih osmerostopih. Vo-

dile so jih učiteljske moči; učiteljice, šolski voditelji, med njimi šolske sestre in usmilenke. Nepregledne vrste. Vse v najzornejšem redu. Za njimi jata banderc / dijakov jugoslovanske dijaške zveze. Za banderji organizirani profesorski zbor in za njim dolga vrsta srednješolskega ojašstva. Za dijaštvom uradništvo. Od prvih zastopnikov deželne vlade, okrajnega glavarstva, do vseh bivših cesarskih in ne-cesarskih uradov. Najbolj številno je zastopana sodnija. V znak demokratične dobe sledi tej skupini Zadruga ljubljanskih in okoliških čevljarjev. Za njo zopet mladež. Nad vrstami številni napisi. Sledi dolga vrsta jugoslovanskih železničarjev, na čelu jim železničarska godba z Zidanega mosta. — Nato peštra vrsta naših žen in deklet v narodnih nošah, za njimi godba iz Domžal. Za Sokoli prihaja nepregledna vrsta slovenskega vojaštva. Ganiljivo je bilo videti invalide, ki so opri na palice stopali v sprejodu, navdušenje in zavest, da so ravno oni največ pretrpeli za osvoboditev Jugoslovancov, jim ni dala počitka, da bi se odtegnili sprejodu. V sprejodu so bili zastopani tudi ruski, srbski in italijanski vojni ujetniki. — Za njimi je sledila mogočna četa naših vrlih Orlov. Potem socialnodemokratične strokovne organizacije, poštni uradniki in uradnice in potem krščanskosocialne organizacije s podobo dr. Krekovo na čelu. Sprejod se je ustavil pred deželnim dvorcem, kjer so govorili: ravnatelj Iv. Hribar v imenu Narodnega sveta, dr. Lovro Pogačnik v imenu S. L. S., dr. Karl Triller v imenu deželnega odbora; nadporočnik dr. Kostohar je govoril v imenu vojaštva in s sabljo v stejnjeni desnici prisegel, da hoče slovensko vojaštvo samo še za svoj narod prelivati kri, nikakor pa ne več za tuje. Vsi navzoči vojaki so istotako potegnili sablje in bodala iz nožnic ter prisegli. V imenu socialnodemokratične stranke je govoril Kopač, v imenu Ljubljane župan dr. Ivan Tavčar in naposled najburnejše pozdravljen naš priljubljeni ljubljanski knezoškof dr. A. B. Jeglič. Nato je odšel sprejod proti Prešernovemu spomeniku, kjer je narodno žensstvo odložilo vse svoje zlato nakitje kot dar Narodnemu svetu. Mir se v Ljubljani ni prav nikjer rušil.

Manifestacije povodom ustanovitve Jugoslavije so se vršile tudi v drugih krajih slovenske domovine, kakor v Idriji, Sežani, v Kranju, na Jesenicah, v Kamniku, Radovljici, Bohinjski Bistrici, Sošanju, na Bledu.

Narodna bramba se je ustanovila v Ljubljani, Idriji, na Vrhniki, pri Devici Mariji v Polju, v Crnučah, v Št. Vidu nad Ljubljano, v Komendi, v Kranju, na Bledu in še v mnogih drugih krajih. Opozarjamo naše ljudstvo, da ne daje orožja v roke otrokom in ljudem, ki se na orožje nič ne razumejo, ker se je pripetilo že dokaj nesreč in se jih bode še, če ljudje ne bodo dovolj oprezní.

Odekom Narodne obrane. Ponovno opozarjamo, da se mora vsaka ustanovitev Narodne obrane na deželi naznaniti Osrednjemu odboru za Narodno obrano v Ljubljani. Istotam se dobivajo tudi natančnejša pojasnila, nakaznice za orožje itd. Naslov je: Osrednji odbor za Narodno obrano v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 2. pritličje, desno. — Osrednji odbor za Narodno obrano.

Narodnim obrambam na deželi. V odgovor na razna vprašanja in da preprečimo nesporazumljenja, naglašamo ponovno, da naj se odbori za Narodno obrambo po deželi osnujejo v prvi vrsti s sodelovanjem in v sporazumu občinskih odborov in županstev ter da naj se naslonijo na obstoječa društva, to so gasilna, orlovska, sokolska društva. Pritegnejo naj se tudi orožniške postaje, ki imajo že tozadevna navodila.

Civilnemu prebivalstvu. Ker se med civilnim prebivalstvom skriva mnogo vojnih ubežnikov, katere Narodna obrana nujno potrebuje, bodo vojaške straže v kratkem ustavljale tudi sumljive civilne osebe. Zato opozarjamo civiliste, ki so v vojnoodveznih letih in so nujno potrebni v svojih poklicih, da si dajo izstaviti tozadevne izkaznice. Ostali naj se dajo uvrstiti v narodno stražo, od katere bodo dobili potrebne legitimacije.

Narodni svet orožnikom. Narodni svet v Ljubljani je odposlal orožnikom sledeči oglaš: 1. Vse orožništvo na Kranjskem je podrejeno

Narodnemu svetu v Ljubljani. — 2. Službeni jezik je slovenski. — 3. Slovenske barve na kapi so službeni znak. — 4. Orožništvo je slej ko prej dolžno vse jugoslovanske državljane in vse ljudi sploh pred nasilstvom ščititi in pospešiti ustanovitev krajevnih oddelkov narodnih straž, oziroma bramb. — 5. Orožniške napise je s samo slovenskimi nadomestiti, cesarske orle in znake odstraniti. — 6. Sicer ostanejo vsa službena navodila v veljavi in ravnotako vsi dosedanja avstrijski zakoni, kar naj se takoj objavi prebivalstvu.

Ljubljanski vojaški poveljniki odstavljeni. V četrtek, dne 31. oktobra je Narodni svet odstavil ljubljanske vojaške poveljnike generalnega majorja Uherke. Posle vojaškega poveljnika je prevzel polkovnik Pour.

Mornarji iz Nemčije razoroženi v Ljubljani. Na glavni kolodvor v Ljubljani so prispele nemške mornariške čete. Jugoslovansko vojaštvo jih je razorožilo in jim odvzelo veliko svile, municije in obilo drugega materiala. Pričakujejo še nadaljnjih nemških čet, da jih razorožijo.

Hrvaške čete v Ljubljani. Dne 31. oktobra zjutraj so se pripeljali s fronte v Ljubljano vojaki hrvaške pešpolka št. 53 z godbo. Napravili so obhod po mestu. Godba je igrala slovenske koračnice. Pred Prešernovim spomenikom, pred škofijo in pred deželnim dvorcem se je sprejod ustavil in je godba povsod zaigrala po eden do dva komada. Na Prešernov spomenik je splezal neki mornar in zasadi v Prešernovo roko narodno zastavo. Vojaki so nosili slovenske zastavice. Nato so šli v staro cukrarno, kjer so opustili tam internirane češke vojake. Celo dopoldne so se vršile po Ljubljani velike manifestacije. Manifestantje so raz magistat sneli avstrijskega orla. Po celi Ljubljani se čujejo klici: Zivela jugoslovanska republika!

Tuji belci. Bivši predsednik dež. sodišča v Ljubljani, Elser, ter bivši namestnik bivšega policijskega šefa ljubljanskega dr. Skubl sta potem, ko so ju izpustili iz zapora, zaprosila pri Narodni vladi za potne liste, ki so jima bili tudi dani. Oba uradnika sta odpotovala in nihče za njima ni niti solze prelil. Tudi tuje-rodni častniki odhajajo iz Ljubljane.

Češko-slovaška legija se je osnovala v Ljubljani.

Javni napisi v Ljubljani so postali vsi samoslovenski. Prav tako.

Zahvalna služba božja za osvoboditev Jugoslovancov se je vršila na Vseh svetnikov dan v ljubljanski stolnici. Službe božje se je udeležila tudi Narodna vlada.

Slovenske pridige ob pol 10 uri ob nedeljah in praznikih so bile vpeljane s 1. novembrom. Dosedaj so bile te pridige nemške.

V imenu zakonal Deželno sodišče ljubljansko je nmelo 31. oktobra 1918 sporno razpravo v pravni zvezi Ignacija Demšarja proti nedoletni Julijani Demšar. Senatu je predsedoval deželno sodni nadsvetnik dr. Oton Papež, sodnika sta bila deželnosodna svetnika Božidar Bežek in Fran Regally. Sporna zadeva se je končala z razsodbo, ki je bila takoj proglašena. Proglašena je bila »v imenu zakona« in je to prva razsodba ljubljanskega deželnega sodišča, ki je bila izrečena s tem začetkom. Dosele so se izrekale sodbe v imenu Njegovega Velikanstva cesarja.

Uradni list za Kranjsko »Laibacher Zeitung«, ki je doslej izhajal v nemškem jeziku, je 31. oktobra 1918 prvič izšel v slovenskem jeziku.

»Resnice« in »Novic« ni več. Z dnem 31. oktobra sta prenehala izhajati dnevnik »Novice« in pa tednik »Resnica«.

Prepoved žganih pišč. Narodna vlada SHS. je izdala zelo ostro naredbo, s katero se od 3. novembra dalje najstrožje prepoveduje točenje žganih pišč. Gostilničarji, ki bodo iztočili le kapljico žganih pišč, bodo kar najstrožje kaznovani. Ta prepoved velja za vse slovensko ozemlje.

Dar Narodnemu svetu. Tovarnar g. Karel Pollak je podaril Narodnemu svetu 100.000 K. — Vinko Majdič, veleindustrialec v Kranju, 50.000 K. — Ljubljanska Kreditna banka 10 tisoč kron.

Tatvine. Od raznih strani dobivamo poročila, da ljudje kradejo državno lastnino: živila, živino, prešiče, premog itd. Opozarjamo, da je

vsak odgovoren za vsako lastitev državnega imetje ter da se bo proti vsakemu postopajo z vso strogostjo. Vsak državljan je v svojem postopanju dolžan skrbeti, da se čimprej ukine vsako brezvlasje. — Oddelekom predložitvo za kmetijstvo; poverjenik prelat Andrej Kajan I. r.

Iz odbora Kranjske deželne gasilske zveze. Odbor Kranjske gasilske zveze je v svoji seji dne 31. oktobra t. l. sprejel soglasno-nastopne predloge: 1. Kranjska deželna gasilska zveza stavi svoje moči na razpolago Narodnemu veču v Zagrebu, oziroma Narodnemu svetu v Ljubljani. 2. Kranjska deželna gasilska zveza poziva vsa včlanjena gasilna društva, naj po vseh svojih močeh podpirajo delo Narodne obrane. Za svojega zastopnika v odboru Narodne obrane izvoli poslovodjo Fr. Lavtižarja. 3. Odbor Kranjske deželne gasilske zveze je pripravljen stopiti v stik z odborom Slovenske deželne gasilske zveze v svrhu skupnega, složenega in enotnega delovanja na polju gasilstva. Poslovodja Fran Lavtižar se pooblašča, da vse potrebne priprave takoj dogovori s poslovodjem Slovenske deželne gasilske zveze Fr. Barletom. 4. Deželni odbor kranjski, oziroma Narodna vlada se nujno naprosi, naj z ozirom na negotove denarne razmere, dogovorijo z osem deželnimi gasilskimi zvezami takoj razdeli deželni gasilski sklad med vsa slovenska gasilna društva, da poplačajo svoje dolgove.

Umria je v Radovljici g. Malka Justin, roj. Bulovec. Sojalje cenjeni rodbini.

Nemškutarski orožnik ustrelil družinskega očeta. Na dan narodnega praznika je v Žužemperku orožniški stražmojster Kandutsch ustrelil rodbinskega očeta Matijo Mervarja iz Vipave, ker je bil zaradi ženine bolezni ostal dva dni čez dopust doma. Ves okraj je razburjen in posledice bi bile nedogledne, če se morilec ne kaznuje. — Narodna vlada je ukazala orožnika takoj aretirati.

Ogenj v domobranski vojašnici. V soboto zvečer je zažgal mažarski vojak neki avtomobil na dvorišču domobranske vojašnice. Prišel je goreti bencin in karbid, a v nevarnosti je bilo 60 avtomobilov, ki so stali eden kraj drugega. Po napornem delu, odklopal se je posebno načelnik gasilnega društva g. Turk, se je posrečilo ogenj pogasiti. Po Ljubljani so se kot po navadi sirle zopet pretirane vesti, da je v nevarnosti municija, ki je pa v domobranski vojašnici sploh ni. Poškodovani so bili 4 avtomobili; vsi drugi avtomobili so nedotaknjeni. Mažar, ki je zažgal avtomobil, je ušel.

Smrtina nesreča. Na Vseh svetnikov dan ob četrti na 7. uro zvečer je nekdo ustrelil v Kolodvorski ulici v Ljubljani ponesreči z revolverjem, s katerim se je igral, 20-letno služkinjo Marijo Sirk. Nesreča se je zgodila pred gostilno »Pri angelu«. Prepeljali so jo v mrtvašnico k sv. Krištofu.

Nesreča z orožjem. Mizar Kranjske stavbinske družbe Josip Novšek, stanujoč v Rožni dolini, je prišel na Vernih duš dan zjutraj ob 3. s samokresom domov. Imenovani ima samo eno roko. Vsled neopreznega ravnanja s samokresom se mu je samokres sprožil ter je krogla prodrla 13-letnemu sinu Jožefu srce in je bil na mestu mrtev, drugi triletni sinček pa je ranjen v desno roko.

Razne vesti.

»Viribus Unitis« potopljen. — Poveljnik jugoslovanskega brodograjskega mrtev. 1. novembra se je v Pulju potopil vojni parnik »Viribus Unitis«. Dva italijanska častnika sta z aeroplanom pristala v Istri in potem odšla peš v Pulj. Položila sta mine pod »Viribus Unitis«, ki se je kmalu nato potopila. Mornarji so se večinoma rešili. Vendar jih nekaj pogrešajo. Mrtev je tudi poveljnik jugoslovanskega brodograjskega Janko pl. Vuković. Član Narodnega veča dr. Cok je zaslišal italijanskega častnika, ki sta izjavila, da nista vedela o premirju in o tem, da je prešlo brodograjsko v jugoslovansko posest. Mine so bile položene tudi drugod, vendar ni verjetno, da bi tudi te mine položila omenjena italijanska častnika. Ladja »Budapest« je precej poškodovana, vendar jo bodo rešili. V zrak je zletelo tudi neko municijsko skladišče.

Zeleni kadri strašijo po Hrvaškem. Posebno v Slavoniji požigajo in plenijo ter napadajo vlake. Pravijo, da so to samo dobro

aboroženi dezertirji, najbrže pa so po večini zbraven vojak bivar avstrijske-ogrske armade, ki so jo Srbi potisnili iz zasedenih krajev. Narodno veče se zelo trudi, da bi napravilo red, in res se mu je to že precej posrečilo.

Nad 10.000 oseb je obbolelo za špansko boleznijo na Reki.

Najbolj prometne ceste sveta. Okoli nekake cestnega ogla v Londonu gre vsak dan v tednu pol milijona ljudi in 50.000 voz in vozičkov; čez Operni trg v Parizu pa 450.000, oziroma 63.000. Najbolj obljubena cesta v New Yorku je Broadway, po njem gre vsak dan skoro pol milijona ljudi; če pa računamo še one v tramvajih, vozovih itd., pa 700.000. — Tudi čez glavni trg v Madridu na Španskem jih gre na dan povprečno 360.000. Po 300.000 jih naštejemo na Friderikovi cesti v Berlinu in pa na takozvanem Vladimirskem prospektu v Petrogradu; 270.000 na dunajskem Grabnu. Za primeru teh velikanskih števil omenimo, da šteje Kranjska pol milijona ljudi, Ljubljana 50 tisoč, Trst pa 230.000. Torej jih gre po newyorški glavni cesti na dan trikrat toliko kot ima Trst vseh ljudi, okoli onega ogla v Londonu pa toliko kot šteje vsa Kranjska, po Opernem trgu v Parizu pa samo vóz več kakor ima Ljubljana prebivalcev itd.

Prisega jugoslovanskih vojakov.

Prisegam in se rotim pri Bogu Vsemogočnem in svoji časti, da hočem zvesto in z vso svojo dušo, z vsem svojim srcem, z vso voljo služiti vladi Narodnega sveta Slovencev, Hrvatov in Srbov, kot ljudski in zakoniti oblasti. Prisegam sebi in svojim dragim, svoji deci in svojim roditeljem, da hočem odredbe Narodnega sveta Slovencev, Hrvatov in Srbov brezpogojno, povsod, v vsakem času izvrševati in da hočem biti pokoren ukazu predpostavljanih zapovednikov in vsem narodnim postavam in zakonom za napredek, edinstvo, svobodo in moč.

Tako hočem in v to mi pomagaj Bog!

Dopisi.

Iz Loma. Španska bolezen je prišla iz Tržiča tudi k nam, obiskala par hiš, a se zopet vrnila nazaj; ni ji bil všeč sveži, planinski zrak. Tako v naši župniji že osmi mesec ni niti enega mrliča. Dober zrak, rod krepak! In ker jih ni doma, hodi g. župnik pomagat mrlične pokopavat v pol ure oddaljeni Tržič, kjer jih imajo dan za dnem. — Dne 15. okt., na god sv. Terezije, smo imeli celodnevno čiščenje sv. Rešnjega Telesa. Nekaj novega je bilo ta dan to, da so dopoldne in popoldne peli pevci na koru pesmi v čast presv. Rešnjemu Telesu in je petje spremljal z orglami domači g. župnik. Prav je to. Z lepo pesmijo in orgljanjem se še posebno daje čast Bogu, pa tudi vernike vzpodbuja k pobožni molitvi. Tudi sicer naše pevke vztrajno in lepo prepevajo na koru pri službi božji; le škoda, da ni organista, ker je tudi pri vojaki. Dobro bi bilo, kakor se je nekdo izrazil, da bi gospod župnik mogel biti obenem pred oltarjem in na koru.

Iz kočevskega okraja. Minuli teden so odhajali iz naših obmejnih krajev vse boljše moške moči v slavonske šume. Naša zemlja pa arani v sebi neizrabljeno prirodno bogastvo: premog, obširne gozdove, silne vodne moči reke Čabranke. Pridi, Jugoslavija, in osreči rvoje! — Španska bolezen v celem kočevskem okraju silno gospodari z dobroto, da krajem, ki se nahajajo v višini, še precej prizanaša s smrtnimi slučaji. Kočevanje, med drugimi one na Travi in Dragi, je vest o Jugoslaviji grozno potrla. Nekateri pričakujejo, da jih pride sam laški kralj odrešiti, drugi se pa tolažijo, da v Jugoslaviji vsaj kruha ne bo manjkalo, tretji pa na skrivnem pripravljajo — kovčke. — Laški potok se je 29. t. mes. odel svečano s slovenskimi trobojnicami. Nekateri govorijo, da bi se ustanovila Narodna straža. — Le kvišku!

Planina pri Vipavi. (Najboljših eden.) Dne 23. oktobra 1918 je umrl v bolnišnici v Ljubljani 24-letni mladenič, vojni invalid Jožef Marc, sin ugledne, krščanske in narodne družine v Kobolih št. 10. Sel je v vojno l. 1914. Vsa štiri leta so bila za njega pravi križev pot: dvakrat ranjen, šestkrat operiran, nazadnje so mu odvzeli desno nogo. Bil je jako nadarjen in se je pričel v vojnih vseh avstrijskih jezikov za silo, tudi mažarščine in italijanščine. Vedno vnet Slovenec se je neznansko veselil že ugotovljene Jugoslavije. Sedaj ga pa ni več! Zalujoča družina Marc je poslala namesto venca na njegov grob v slovenski stolici 300 K za vojne invalide Kranjske dežele.

Iz Osilnice ob Kolpi. V četrtek, 24. okt., je imel naš za ljudski blagor prezaslužni poslanec Skuli v Osilnici prijateljski sestanek s svojimi volilci, kolikor jih je bilo ob prihodu v kratkem času mogoče obvestiti. Poslušalci (okrog 40 volilcev) so pazno sledili izvajanjem svojega priljubljenega poslanca. Kako blagoedno deluje na nas izmučene in potrte veselo oznanilo o dobi, ki nam prihaja z naglimi koraki nasproti. Jugoslavija boče razbila kočevskim gospodom različna očala, s katerimi so nam merili pravico.

Podgraje pri Ilirski Bistrici. V mesecu oktobru smo ustanovili dve društvi za ljudsko korist: Izobraževalno društvo in Društvo udov c. kr. kmetijske družbe kranjske. Izobraževalno društvo šteje 100 članov. Dva sta vplačala ustanovno po 100 K. Zanimanje za knjige je v resnici veliko. Želimo, da se tudi moška mladina vpiše. Društvo udov c. kr. kmetijske družbe kranjske je razdelilo med ude 180 kg mila, 400 kg cikorijske, 300 kg klajnega apna in 5000 kg semenske pšenice. Ljudje so gospodarske izobrazbe tudi potrebni. Obe društvi hočeta za to delovati. Upamo, da kmalu zarja miru zasveti in potem hočemo še bolj delovati. Pozdravljeni vsi člani novih društev!

Iz Blagovice. Umrl je tu v Podsmrečju dne 25. oktobra Vincenc Bergant v starosti 25 let. Prišel je na dopust, in je podlegel pred enim tednom za špansko boleznijo, ki jo je prinesel že z bojišča, in se je ves čas nahajal že od začetka na fronti. Bodi mu lahka domača zemlja, njegovi rodbini pa naše sožalje!

Vojaško pismo.

Piše Stanko Bor.

Huda.

Šli smo nazaj, nazaj, nazaj, dan in noč nazaj, neprestano nazaj, vedno hitreje nazaj, skoro brez odmora, brez spanja nazaj, vedno nazaj, nazaj, nazaj. Kdor je omagal, je ostal; kdor je sedel, da se odpočije, se ni več vrnil; kdor je zaspal v cestnem jarku, tega so prebudile čete, ki so nas zasledovale, ki nam niso dale miru ni ponoči ni podnevi, ki so nam bile neprestano za petami. Skozi izumrle vasi smo šli — v njih je pokala naša municija, ki so jo zažgali, da ne pade nepoškodovana v tuje roke; po razhojenih cestah smo šli — v blatu preko členka je ležala razpadajoča mrhovina, v obcestnih jarkih je ležala, na vsak korak si jo videl; konje, ki so crkavali, pa niso mogli crkniti, si videl, pa nisi smel izpaliti zadnjih patron v nje; vozove brez koles, tovore, tornistre, puške, telefonske priprave — križkraj je ležalo vse; hiteli smo mimo podzemeljskih utrd, da jim nismo videli para, poleg njih dolga pokopališča z nebroti križi; hiteli smo mimo opustošenih polj, mimo porušenih vasi, mimo požganih hiš; hiteli nazaj, nazaj, nazaj in prišli sedmi dan v Načvo.

Bogata je Načva. Koliko vojaštva je bilo v njej, dolge mesece so bili v njej in vendar niso mogli pojesti vsega njenega bogastva. Ko smo prišli, smo odpirali oči in se čudili, da se sprehajajo tu še prašiči po vrtovih, da brska kuretna po dvoriščih. V vaseh, ki smo jih dozdaj prehodili, ni bilo sledu več o prašičih in kuretni.

In po dolgem tednu dirkanja ko za stavo in skoro brez odih, so nam dovolili daljši odmor, nakupili prašičev in kuretno in nas hoteli po dolgih tednih zopet enkrat nasiti. Vsi predpogoji so bili dami — le ako nas zasledovalci predčasno ne izvožajo.

Gospodinja bogate hiše nam je znesla klopi in stole na vrt, posedli smo, prisluškovali, kako je cvrčalo v kuhinji, gledali, s kako naslodo so kurili ljudje ognje pri stotnjah in s kakimi opombami spremljali kose svinjine, ki so romali v kotle. Razpoloženje ko v taboriščih mirnega časa je prevzelo večino navzočih.

Bataljonski poveljnik mi je ravno na dolgo in široko pridigal, ker sem baje premalo strogo nastopal in je preveč ljudi omagalo in zaostalo. Odgovoril sem, da sem sam komaj premikal noge, da ni dosti manjkalo, da nisem sam omagal, da torej nikakor nisem mogel vzeti vseh, ki so omagali, na svoje rame in jih prinesli sem. Preveč sem rekel in nerodno sem rekel. Na čelu, ki ga je zgubancil, sem spoznal, kak odgovor dobi.

Ali predno mi je odgovoril, je počela za ogrom puška, svinčenka je švistnila med nami in odsvrčala proti stotnjam. Prosim vas, v to taboriščno razpoloženje, med toliko mirnih ljudi, ki so se veselili, da po dolgem času zopet enkrat potolažijo želodec s topim zalozajem, med nas je nekdo izpalil puško! Izpalil puško, ko je bilo tako strogo prepovedano streljati, da nas ne izvožajo zasledovalci in nam ne preprečijo mirne večerje! In pok in sršanje svinčenke — to je bila naša puška!

Ko besen je planil bataljonski poveljnik pokonci, zgrabil mojo palico, s katero sem se igral, pričakoval je njegovega odgovora, mi jo iztrgal iz rok in planil v smer, kjer je počila puška. Sledili smo mu. In na hišnem oglu se nam je nutil kaj čuden prizor: Ko na strelišču predpisano razkoračen je stal domobranec dalmatinskega polka, držal v predpisani leži puško, iz katere je ravno kar poslal svinčenko med nas, gledal na precej rejenega prašiča na tem koncu vrta, ki ga je malo obstrelil, in očitno čakal, da mu pride zopet na strel. Zadovoljen nasmeš mu je krožil okoli ustnic.

Pogledal sem stotnika in mislil, da skoči vsak hip iz kože. Vendar se je premagal, nam pomignil, stekel okoli kašče, in — v prihodnjih hipih je zavil gorjačo in jo neusmiljeno spustil na glavo nič hudega slutečega domobranca.

Ko blisk naglo se je domobranec obrnil in pripravil puško. Ali ko je videl pred seboj stotnika, je na glavo povesil.

»Ti, ti... Stotnik ni mogel s pravo besedo na dan, tako je vrelo v njem.

»Nikdar več, nikdar več!« je zajecal domobranec.

»Oo, nikdar več! Stotnik je naenkrat svoj glas spremenil, na obrazu sem mu videl, da mu je šinila posebna misel v glavo. »Nemi tornistro z ram!« je rekel mirno.

Domobranec je ubogal.

»Odveži lopatico!«

Domobranec je ubogal.

»In sedaj!« — stotnik je zvišal glas — »sedaj boš za kazen kopal svoj lastni grob! Brezvestnež ti! Ne samo da bi lahko ubil enega izmed nas ali enega pri stotnji, sovražnika opozoril na nas in... in... kopaj!«

Milost, gospod stotnik! Tri dni nisem imel ničesar v ustih, pa sem mislil...

»Kopaj!«

»Gospod stotnik, pet dni nisem ničesar zavižl...«

»Kopaj!«

»Teden dni, dolgi teden nisem jedel, gospod stotnik...«

»Ali boš kopal, ali ne? Gospod poročnik, v tvojo stotnijo je bila namenjena krogla, tvoji ljudje izvršijo kazni. Podčastnik in dvanaest mož takoj sem, da ustrele tega brezvestneža! S tako odločnostjo in resnobo je rekel stotnik te besede, da smo že mi dvomili, da bi mogla biti samo šala. Poročnik štirinajste je salutiral in odšel.

Domobrancu je padla lopatica iz rok, poblebel je in obupno pogledal na nas ko za pomoč.

»Kopaj!«

»Gospod stotnik, gospod stotnik,« je jecjal, »deset dni nobene menaže...«

»Ali boš kopal?«

»Gospod...«

»Lopatico v roke! Kopaj! Ali misliš, da so zato povalja, da jih nihče ne uboga? Ali misliš, da se kazni samo za strašilo? Boš kopal ali ne? Stotnik je govoril neizprosno in raz-

jarjeno in ga gledal tako grozeče, da se je ne-
hote sklonil in prijel lopatico.

»Zuri se! Podčastnik in dvanaest mož pri-
de takoj! In če ti je prijetno ležati, da te po-
kriva samo trava — pa ne kopaj. Mi nimamo
časa, da bi ti kopali grob.«

Domobranec se je stresel, si otrl pot, ki
mu je vstajal na čelu, se zbral in stopil od-
ločno pred stotnika.

»Gospod stotnik, štirinajst dni nisem...
»Kopaj! Vseeno mi je! Streljal si, dasi si
vedel, da je najstrožje prepovedano! Zdaj je
vse opravičevanje prepozno.«

»Gos—gospod...«
»Kopaj!« je zavpil nestrpno stotnik.
Domobranec si je vdrugič obrisal pot s
čela, še enkrat pogledal stotniku v obraz, da
videl na njem tako neizprosno in grozno, pa
da se je sklonil in zasadil lopatico v zemljo.

»Primi, Bože, dušo mojo...« je vzdihnil
tako mlo in pogledal tako pobožno proti ne-
bu, da smo vsi mislili, da je že dovolj prestal
za svoj strel.

Ali stotnik je stal grozeče in neizprosno
ob njem, ni ena poteza na obrazu ni kazala,
da misli popustiti. Vsak hip se je ozrl ubogi
domobranec vani — ali vselej je naglo pobesil
pogled in vrgel plast zemlje z lopatico, ali jo
zasadil v zemljo. Njegov nemir je burno rastel,
potne srage so se naglo množile na čelu, vse
se je tresel. Smilil se mi je in bal sem se, da
ga privede stotnikova neizprosna predaleč.
Pogledovali smo nestrpno stotnika, pogledi so
govorili, da je dovolj — pa nas ni hotel videti,
ne razumeti, z očmi ni trenil, in za las ni po-
pustil.

Tedaj je prikorakala izza kašče dvanaes-
torica s poročnikom in podčastnikom. V di-
vem strahu je odvrnil domobranec lopatico,
planil k stotniku, padel na kolena in dvignil
roke: »Gospod stotnik, tri tedne, tri dolge te-
dne nisem jedel...«

Na stotnikovem obrazu sem opazil spre-
membo in se oddahnil. Na pol se je obrnil k
dvanaestorici, menda sam ni mogel več vzdr-
žati strogega in neizprosne izraza. Ali pre-
dno mu je odgovoril, je pristopila gospodinja.

»Gospod stotnik, usmilite se ga! Saj lahko
katera stotnika kupi obstreljenega prašiča!
»Odpustanja jo prosi, ker si ji obstrelil
prašiča!« ja zagrmel stotnik.

O, kako rad je storil. In še stotniku se je
hotel na kolenu — kakor je bil — zahvaliti.

»Da si med nas vstrelil, da si streljal, da-
si več, kako je prepovedano, zato si bil dovolj
kaznovan. Ali še enkrat, poskusi še enkrat...«

»Nikdar več, nikdar več! In če bi umiral
od glada, nikdar več!« In zgrabil je lopatico
in puško in tornistro, pritisnil vse skupaj z
obema rokama k prsim in jo udrl z vrta ko da
se odpira zemlja za njim. Ne da bi se ozrl na
nas je prepezel plot in izginil proti drugemu
koncu vasi.

»Ta je bila pa huda!« je rekel nekdo.
»Mene je zanimalo, do koliko bi prignal,
da ni jedel. Tako tri mesece bi dosegel, mi-
slim!«

»Prehuda je bila!«
»Ta ne strelja vdrugo!« je rekel stotnik
zadovoljen.

V tistem hipu je počila v smeri, v katero
je izginil domobranec, puška. Mislili smo, da
skoči stotnik iz kože.

»Ne bi rekel nikdar, da ni isti!« je rekel
nekdo.

Stotnik je bil zelen od jeze.

Gospodarski del.

Gospodarska obvestila.

Kmetovalci, po konje!

Skozi Kranjsko gre sedaj približno
150.000 vojaških konj. Ker take množice
ni mogoče skupno prehraniti, vse
kmetovalce nujno pozivamo, da se ta-
koj zglase v topniški vojašnici na Du-
najski cesti v Ljubljani in sicer v po-
veljniški pisarni (urad za oddajo konj),

kjer lahko dobijo poljubno število konj
proti reverzu, da so konje res prejeli.
Za gotovo je pričakovati, da bodo ti-
sti konji pozneje ostali za malo ceno
kmetom. Kmetovalci, požurite se, da
ne bodo konji brez potrebe poginjali!

Prodaja vojaških konj. Ker so se zadnji
čas izvršile nepravilne kupne pogodbe eraričnih
konj, se naznanja sledeče: Privatne osebe sme-
jo erarične konje kupovati le potom za to po-
oblaščenih povelstev. Za sedaj se konji prodaj-
ajo vsak dan od 8. do 12. ure dopoldne v Nu-
šakovi vojašnici v Trnovem v Ljubljani. Konji
imajo na levem prednjem plečetu žgalno zna-
menje »S«. Vsak kupec dobi legitimacijo z na-
tancnim popisom kupljenega konja. Kupec se
mora obenem zavezati, da bo dal konja na
zahtevo vojaški oblasti na razpolago, ako ga bo
ista začasno potrebovala. Po slovenski državi
ima pravico prodajati konje ritmojster Teuber.
Vse do sedaj brez vednosti oblasti sklenjene
kupne pogodbe eraričnih konj so neveljavne.
Taki kupci morajo konje nemudoma oddati v
Nušakovi vojašnici v Trnovem v Ljubljani. Kdor
bi nepravno kupčijo prikrival, bo od naše vo-
jaške oblasti strogo kaznovan. Isto velja tudi
za vse nepravilno sklenjene kupčije drugih era-
ričnih predmetov. — Narodna vlada SHS, v
Ljubljani.

Oddaja konj. Z umikajočimi se četami pri-
de v deželo brez števila konj. Ker krmil za take
množice ni mogoče na enem kraju zbrati, čuje-
mo, da bodo konji na razpolago občinstvu, po-
sebnost kmetovalcem. Druge konje, slabše, bo
armada polagoma poklala, ker drugega mesa
itak ne bo zadostovalo za prehrano.

Razglas. Narodna vlada SHS, je izročila
prehranjevalne posle uradu za prehranjevanje
in preskrbovanje z živili, kurivom, obleko,
usnjem in obutvijo. Ta urad, ki je prišel danes
poslovati, ima pravico rekvirirati živila in druge
gospodinske potrebščine, uravnati preskr-
bovanje ter izdajati potrebne ukaze in izvršilne
predpise. Dosedanji predpisi o prehranjevanju
in preskrbovanju ostanejo do preklica v moči.
— V Ljubljani, dne 1. novembra 1918. — Na-
rodna vlada SHS. Poverjenik oddelka za pre-
hrano: Dr. Ivan Tavčar s. r.

Mnogi poljedelci imajo namočeno sadje,
katerega ne smejo kuhati, ker niso še dobili
tozadevnega dovoljenja. Tega dovoljenja ni
treba čakati, ampak naj takoj kuhajo namoče-
no sadje.

Žitni zavod bo obstal še nadalje, vendar
s to spremembo, da privzame v svoje področje
še ostale dele Slovenije in da ne bo več po-
drejen Dunaju, ampak bo sprejemal navodila od
Narodne vlade, oziroma od Narodnega veča.
Žito, ki ga prevzemajo komisijonarji žitnega za-
voda, se torej porabi izključno za aprovizacijo
slovenskih dežel. Mi stavimo svoje upanje na
Hrvatsko, katera edina nam more uspešno po-
magati z žitom. Za te dni, ali pa tudi morda za
teh par tednov, da se razmere uredijo in da bo
na razpolago dovolj prometnih sredstev, pa se
bomo morali sami vzdrževati. Zato apeliramo v
teh velikih dneh na vse kmetovalce Kranjske
dezele, zlasti pa še na našo Dolenjsko, ki je do-
sedaj nekoliko zaostala z oddajo žita, o kateri
pa smo prepirani, da bo hotela tudi vnaprej
obdržati znani sloves gostoljubja, katerega bo
izkazala sedaj vsemu slovenskemu prebivalstvu.

Zatiranje konjskih garij. Kmalu po pri-
četku vojne so se razširile garje med konji
zelo močno ter je zahtevala bolezen strogih
veterinarnih odredb kakor od vojaških tako
tudi od civilnih oblasti. Tudi poljedelsko mi-
niststvo je pogosto neposredno vplivalo na to
zatiranje. V tozadevnih odlokih se je poudar-
jalo, da je pri zatiranju konjskih garij največje
važnosti takojšnje spoznanje bolezni, takojšnje
naznanilo in takojšnje zdravljenje po živilo-
zdravniku; razen tega je potreba okužene hle-
ve in hlevsko orodje primerno očistiti in raz-
kužiti. — Zastraž oddaje za vojaštvo nespo-
sobnih konj v civilno porabo naročile so se
sporzumno z vojaško, upravo raznovrstne
veterinarno-policijske odredbe, pred vsem pa
se je poudarjalo, da je treba take konje po
sprejemu v civilno porabo neprenehoma nad-
zorovati. Da bi se te odredbe izvrševale, na-
ročilo se je uradnim živilozdravnikom, pri vsa-

ki priliki dajati posestnikom navodila in na-
svete o zdravljenju konjskih garij. Vendar se
do sedaj ni posrečilo te nalezljive bolezni za-
treti, vsled česar je tudi nadalje potrebno tej
bolezni posvečati posebno pozornost. Da bodo
imale oblastvene odredbe zadostni uspeh,
treba je, da posestniki konj s popolnim raz-
umevanjem sodelujejo, kar se do sedaj ni ve-
dno zgodilo. V splošno korist je torej neob-
hodno potrebno, da posamezni posestniki na
svoje konje posebno skrbno pazijo ter kakor
hitro zapazijo sumljive znake garij (srbečico,
gola mesta na koži, brčice), to takoj naznanijo,
da se zamore pričeti zdraviti s pomočjo živi-
nozdravnika.

Vino ceneje. Deželna zveza gostilničarskih
zadrug je imela 30. oktobra v Ljubljani sesta-
nek, na katerem so sklenili, da z ozirom na po-
ročila iz vinorodnih dežel o silnem padanju vin-
skih cen ter z ozirom na to, da je še veliko sta-
rega vina v zalogi, da se letošnje novo vino ne
plačuje dražje kot po 3 K, v najboljšem slučaju
po 4 krome 1 liter.

**Najboljša in najsigurnejša
prilika za štedenje:**

Ljudska posojilnica
Ljubljana

Miklošičeva cesta štev. 6
(tik za frančiškansko cerkvijo)

sprejema hranilne vloge, in jih obre-
stuje po 4 1/4% brez kakakega odbitka.

Uradne ure od 8. zjutraj do 1. popoldne.

Glej inserat!

Zdravstvo.

Nova ali španska bolezen.

Zgodovina španske bolezni.

Bolezen ni nova, le pozabljena je. Zadnji-
krat je razsajala podobno kakor letos po vsem
svetu v letih 1889 in 1890. Že v srednjem veku
so tožili o nalezljivosti te bolezni in zgodo-
vina nam kaže, da potuje ta bolezen po svetu
približno vsakih 20 do 30 let. Potem pa zopet
miruje. Morda straši le v tem ali onem kraju,
ne širi se pa po celih deželah, ali morda celo
po celih delih sveta.

Enkrat je bolezen tekla 30 let na bolezen že
kar pozabijo, ji navadno dajo vsakokrat, kadar
zopet izbruhne, drugo ime. Največkrat jo ime-
nujejo po tisti deželi, kjer se je bolezen naj-
prej začela. Letos se je začela na Španskem,
odtod španska bolezen. Ko se je leta 1843,
pričela v Italiji, so ji Lahi nadeli ime »in-
fluenca«, kakor nazivamo še sedaj to bolezen.
Na Francoskem ji pravijo »gripa«. Rekli pa so
tež bolezen tudi že »nalezljivi nahod« ali »špan-
ski, ruski, kitajski, italijanski katar ali na-
hod«, po nekaterih krajih pa »nova ali moder-
na mrzlica«.

Vzrok španske bolezni.

Špansko bolezen povzročajo prav majhni
črvički ali bakterije. Ne poznamo jih še natan-
čno. Prvi jih je odkril neki Pfeiffer. Zato jih
imenujemo Pfeifferjevi influenčni bakterije. O
teh bakterijah velja kot o vsakem žitu. Kadar
pride žito v dobro zemljo in je ugodno vreme,
tedaj je zrna veliko, zrno je debelo in močno.
Ravnokar tudi influenčni bakterije. Kadar pri-
dejo zanje ugodne razmere, tedaj se namnože
in okrepe, da ne omagajo zlepa. Začno se
širiti in širiti, pa njih moč ne opeša, dokler ne

obiščejo večine sveta. Ščasoma zopet usahnejo. Morda životarijo v kakem kraju, a da leč naprej ne morejo, ker prekmalu pridejo ob moč. Tako se vrste, rekel bi, slabe letine z dobrimi. Kakor smo že omenili, je na vsakih 20 do 30 let ena dobra letina, ko influenčni bakcili v svoji množini in moči napadejo ves svet.

Španska bolezen je nalezljiva, to je človek jo dobi od človeka ali od stvari, ki ima v sebi ali na sebi influenčne bakcile. Pri človeku, ki je obolel na španski bolezen, je posebno veliko bakterij v njegovih pljučkih in izmečkih, pa tudi v silno majhnih vodenih kapljicah, ki jih bolnik diha iz sebe. Od bolnika se potem širijo bakcili po zraku dalje. Kako se pravzaprav širijo ti bakcili po zraku in ali žive samo v ljudeh ali tudi kje drugje, tega doktorji še niso mogli natančno dognati. Gotovo je, da vreme ne vpliva veliko. Zakaj bolezen se širi enako poleti kakor pozimi in enako v suhem kakor ob deževju.

Učinkovanje španskih bakterij.

Na španski bolezen torej oboli, v čigar telo so se bodisi iz zraka ali iz bolnika ali iz kake stvari, ki so bile z bolnikom v dotiki, prikradli influenčni bakcili ter jih njegova kri ne more pomoriti. Kri ina namreč v sebi hude strupe zoper bakcile, razen tega, kakor smo že večkrat omenili, takozvana bela telesa, ki bakcile sovražijo in more, če so dovolj močna v primeri z bakcili.

Navadno imajo bakcili v dobrih letinah premoč in ne izbirajo veliko ne med moškimi in ne med ženskami, ne med slabotnimi, pa tudi ne med krepkimi. Vendar se pa zdi, da se bakcili takorekoč ogibajo nad 50 let starih, a da na drugi strani posebno radi ostanejo pri tistem, ki je že nekoliko prehlajen. Odtod razlagajo, da jih ob slabem vremenu zato več zbolijo, ker so tedaj ljudje večinoma že nekoliko prehlajeni in oslabiljeni na krvi, kar je za špansko bolezen kakor nalašč. Kdor je enkrat prestal vročinsko bolezen ali koleru, je vsaj nekaj let pred njo varen. Ne nalezje je. Drugače pri španski bolezni. Pred njo nisi nikdar varen. Komaj si jo premagal, pa te zopet lahko popade, in sicer navadno še huje kot prvič.

Zdravniki še ne poznajo natančno vseh skrivnosti in potov, ki jih poiščejo influenčni bakcili v človeškem telesu. Največ bakterij se valja v nosu, grlu in v pljučkih. Tu skrajno in jedro telesne sokove iz soplinskih sluznic in povzročajo tako v pljučkih, grlu in nosu vnetje, katar in gnojenje. Razen tega so našli preiskovalci influenčne bakcile tudi v krvi. Pa ti bakcili ne žro samo, temveč dajejo od sebe tudi hude strupe ali toksine, ki posebno slabo vplivajo na možgane in živce. Odtod glavobol in slabost po vsem telesu.

Potek španske bolezni.

Da pridejo bakcili v telesu do veljave, v to morajo biti v telesu vsaj 1—2 dni ali pa še več. Nato nenadoma, kar bliskoma napade človeka huda mrzlica, tako da človeka zunaj kar stresa, znotraj pa ga kuha vročina, ki hitro naraste do 39 stopinj C, v hudih slučajih celo do 40 stopinj C ali še višje. Mrzlica traja različno, včasih v prestankih, včasih neprenehoma, včasih le nekaj časa, včasih po cel teden. Mrzlica je znamenje, da so se začeli širiti po telesu bakcili in strupi in da se kri bori zoper nje.

Zato se zaeno z mrzlico pojavijo prvi znaki strupov. Strupi namreč najbolj škodujejo možganom in živcem. Posledica tega so hude bolečine v glavi, v hrbtu, v križu, v nogah in rokah, skratka — splošna slabost. Posebno hude so bolečine v glavi, tako da bolnik čisto kar nori ali se celo meša, zlasti če pritisne še huda mrzlica. Razume se, da v takem položaju ne more spati. Ker so možgani omotljeni po influenčnih strupih, izgubi tudi bolnik zanimanje za vse, kar se godi okrog njega. Vrta se mu tudi v glavi in obraja ga slabost, če hoče vstati iz postelje. Ravno zaradi zastrupljenih možganov oslabi tudi srce, kar povzroča slabostne napade in hitro ter muč bitje srca. Tudi neprestano potenje med boleznijo menda prihaja odtod, ker je zastrupljen hrbtni mozeg. Pot ima čisto čisto poseben duh po plesnivi moki.

Najhujše seveda izdelajo španski bakcili pljuča in sopolja sploh, v katerih so najgostejše naseljeni. Zato so nekateri dali španski bolezen tudi ime »pljučna kuga«. Splošno trpe sopolja na vnetju. Enkrat prevladuje bolj vnetje v nosu ali nahod, drugič bolj v grlu in dušniku, tretjič v pljučnih cevkah, ki iz sapnika vodijo zrak v pljučne mehurčke (te cevke imenujemo z eno besedo »bronhije«), včasih pa vse enako hudo. Pri tem ni treba, da bi bilo vnetje sopolj v kakem razmerju z mrzlico ali z bolečinami po udih, ker mrzlica in bolečine prihajajo bolj od strupov, vnetje sopolj pa naravnost od bakterij, ki sopolja razjedajo in dražijo.

Tako se zgodi, da sta mrzlica in splošna slabost neznatni, vnetje sopolj, zlasti bronhij, je pa zelo hudo. In nasprotno! Mrzlica ter oslabelost silno mučita bolnika, na pljučkih pa skoro ničesar ne čuti.

Nahod je navadno združen z vnetjem oči, ki skele. Kadar je nahod zvezan s hudo mrzlico, žilice v nosu rade popokajo, vsled česar izteče iz nosa več ali manj krvi. Vnetje v grlu, dušniku in v pljučnih cevkah (ali bronhijskih) se javlja na zunaj s tem, da bolnik težko požira, da je hripav in da močno kašlja. Posebno nadežen je kašelj, ki se včasih takorekoč spravi na človeka in ga ne pusti pri miru, zlasti ponoči. Pri tem izmeče iz pljuč eden zelo malo, drugi zopet zelo veliko. Izmeček je največkrat rmenozelene barve, včasih ima prmešano kri. Če je vnetje pljučnih bronhij ali cevka zelo hudo, tako da je v bronhijskih velikih gnoj, začne bolnik težko dihati. Zrak vsled zabasanih cevok ne more v pljučne mehurčke h krvi. Bolnik postane po obrazu plavkast in začne ga dušiti. Dokler ima še dovolj močan kašelj, si še za silo pomaga. Če pa takemu bolniku vsled slabosti tudi kašelj odpove, tedaj je nevarnost, da ga gnoj v prsni zaduši, kar se rado zgodi pri otrocih in starčkih. Posledica je smrt.

Neredko vpliva španska bolezen tudi na prebavila. Zakaj in kako, to seveda ni še povsem jasno. V večini slučajev bolnik nima nobenega apetita in belo pokrit jezik. Pogoste so tudi bolečine v želodcu in v trebuhu sploh. Poleg tega bolnik večkrat ali bljuje ali ima gržo ali pa je zaprt. Po grži, ki je čisto združena z rmenico, navadno bolnik zelo oslabi in shuja.

Posledice španske bolezni.

Španska bolezen sama po sebi ni ravno nevarna. Tudi ljudje so jo začetkom imeli bolj za »špas« in so jo šaljivo imenovali »faulenco«, to je »ta leno« bolezen. A ko so pa začeli umirati zdaj eden, zdaj zopet drugi, so jo pa ljudje začeli bolj spoštovati in se je varovati. Španska bolezen ima namreč to slabo stran, da se ji rada pridruži ali ji rada sledi kaka druga bolezen. In te postranske bolezni delajo špansko bolezen nevarno.

Najrajši pritisne k španski bolezni pljučnica. Radi nje tudi umrije največ ljudi, ki so začetkom oboleli na španski bolezen. To je tudi lahko umljivo. Zakaj pri španski bolezni že itak največ trpe pljuča, ker se navadno vnamejo in ognoje pljučne cevke. Treba je samo še enega koraka, da se vnamejo tudi pljučni mehurčki, v katerih se končavajo pljučne cevke in — pljučnica je tu. Značilno je pri španski bolezni to, da se silno dolgo vleče, preden ozdravi. Kaj rada se polagoma širi po pljučkih od kosa do kosa. Radi dolgotrajnosti in splošne oslabelosti navadno podležejo španski pljučnici stari ljudje, tisti, ki so že prej bolehal na pljučkih, nadalje tisti, ki imajo srčno napako, in pa pijanci.

Nadalje se pogosto pridruži španski bolezni vnetje prsne ali reberne mreže. Ne redko je izid kakor pri pljučnici — smrt.

Pri drugih zopet se vsled španske bolezni vname srčna mreža ali celo srce samo. Često začne zaeno s špansko boleznijo trgati po ušesih, vname se srednje uho. In tudi očesu marsikdaj ni prizanešeno. Vse španske bolezni se rado vname. Pri moznih pa so opazovali vnetje možganske mreže, ki se je pridružilo španski bolezni.

K boleznim, ki rade pridejo za špansko boleznijo, moramo prišteti jetiko. Posebno rada se jetika prime tistega, ki je zaeno s

špansko boleznijo prebolel pljučnico ali vnetje prsne mreže. Ob teh boleznih namreč pljuča tako oslabe, da se ne morejo dovolj ustavliti tuberkuloznim bakterijam, ki se vsled tega brez odpora naselijo in zajedjo v pljuča.

Zdravljenje španske bolezni.

Kako naj se španske bolezni varujemo? Na to je težko odgovoriti, ker se je v splošnem ne moremo varovati. Saj vemo, da se španski bakcili širijo tudi po zraku, ki ga vdihamo vsi. Če bolezen ni splošna, morda kaj pomaga, ako se ogibamo bolnika, ki je zbolel na tej bolezni. Zraven se je ob času, ko razsaja španska bolezen, varovati prehlajenja. Zakaj kdor ni prehlajen, se njegova kri veliko lažje ustavlja bakterijam, ki hočejo zastrupiti vse telo.

A zdravila za špansko bolezen? Teh žalibog nimamo. Kdor le količjak čuti v sebi špansko bolezen, zanj je prvo pravilo: Brž v posteljo! Čim prej gre v posteljo, tem milejša je bolezen in tem hitreje mine. V postelji mora ostati bolnik vsaj toliko časa, dokler ga kuha vročina. Potem mora biti pa vsaj na gorlem.

Hrana naj bo lahka, kakor juha, mleko, da bolniku preveč ne obtežuje obolelega želodca in ne žene preveč kri v glavo.

Priporočeni pa so gorki čaji, posebno hvalijo kamelčni čaj, da se bolnik večkrat dobro prepoti. S potom gre namreč iz telesa tudi veliko strupov, ki jih delajo španski bakcili. S tem se telesu hitreje boljša zdravje.

Ako je vročina huda in kri zelo sili v glavo, so dobri hladni obkladki na čelo.

Največja nevarnost za bolnika je čas, ko začne okrevati. Tedaj se rado zgodi, da gre bolnik prekmalu na delo in na prost zrak. Pljuča so še oslabiljena in vsako najmanjše prehlajenje lahko povzroči, da se španska bolezen povrne ali da nastopi pljučnica ali vnetje prsne mreže. Zato je treba tedaj največje previdnosti.

Izobrazbi.

Črtice o rokovnjačih.

Spisal P. Bohinjec.

(Konec.)

18. Kontrabantar Blaž Gros iz Sp. Dupelj je nosil iz Trsta 1 cent 80 funtov tobaka v culi na hrbtu. Nekoč je ubil spečega iblajtarja. Skrilal se je v gorah v senenih kopcih. Nekoč pade sneg in ko pogleda iz kopice, se mu sneg usuje za vrat. — Drugič je spal na hlevu. Kličejo ga. Blaž pokaže šteklačo izpod strehe in po nji spoznajo, da je tihotapec in rokovnjač.

19. V Poljanah so iblajtarji pobrali tihotapecem blago, ki so ga spravili pri Kamnarju. Izdala jih je njihova ljubica. Tihotapci gredo vprašat za svete k Sv. Volbenku mežnarja, ki je bil tudi svoje dni tihotapec. Ta jim reče, naj bodo le stanovitni in bodo dobili vse nazaj. Proti Sopotnici pri Sv. Flerjanu je znamenje in tam tihotapci nalete na Klancu štiri iblajtarje, ki so peljali tobak na vozu. Dva iblajtarja pobijejo, dva sta ušla, tihotapci pa dobé spet svoj tobak. (Ovsen iz Dupelj.)

20. Nekoč skrijejo tihotapci svoje zvežnje tobaka v senene kopice. Izdala jih je tudi neka ženska.

Rokovnjači so poročali v Udnem borštu pod krivo jelko, pa tudi drugod. Danes te krive jelke ni več. Pred 20 leti pa je še stala in lovci imajo tam še zdaj svoj »štant«. Kriva jelka je stala v Boltarjevem drevčju, tamkaj, koder se pride po Temniku navzgor in koder stoji danes debel borovec s sveto podobo. Nekateri trdijo, da je bila kriva jelka pri Savsovem znamenju zraven Berške doline, kar pa ni verjetno. O krivi kivi govore tudi zgor Kokre v Vernikovem gozdu.

Pri Beleju v Spod. Dupljah so rokovnjači tehtali svoje ukradeno blago, in sicer na burklje. Kadar so se burklje prelomile, pa je bil cent. Šteli pa so tako do deset: on, don,

iron, sipe, lipe, bele, baše, kupe, grude, renk. (Bokale iz Mengša.)

Ržen iz Suhe je некоč kregal planšarje, ki so sedeli okrog ognja v Pikševi loži: »Mo-lite, saj slišite, da zvoni poldne!« Pa so mu odgovorili: »Ti moli, da boš kaj pridelal in da bomo mi jedli.« — Rokovnjači so delali in prodajali muhalnike, bic, to je strž iz ločka za svetilke (lešterbe) in krtače v obliki čolnička. Zenske so hodile beračit po hišah zjutraj, moški pa na noč. Zenske so prihajale z lonci in govorile: »Špeh berem, kašo berem, ne pa prosim«. Ko je šla gospodinja iskat slanino, so si rokovnjačke dobro zapomnile prostor; ponoči pa so možki ondi izbili železno mrežo iz okna in pokradli. Tudi otroke so večkrat porabili za vlome skozi okna. Moški so vselej prihajali z dolgimi palicami, s šteklačami.

Rokovnjači so poznali vse razmere po vaseh in so znali izvrstno izkoriščati prepire med ljudmi. Tudi politično javno mnenje so delali. »Novice« (1848, tr. 104) pišejo: »Veliko takih puntarskih laži raznašajo plašarji, lenuhi in rokavmavari, ki v pregrešni lenobi po sencah špeh kuhajo in maslo crejo, ki si ga je kmet pripravil v potu obraza.« Tudi komendski najemnik piše o »zbiralšču lenuhov in delomrznih ljudi«. Navedene besede so cikale osobito na vojaško dolžnost, ki jo je cesar Franc znižal leta 1835. od 14 na 10 let, cesar Ferdinand pa leta 1845. na osem let.

Proti letu 1850. so rokovnjače začeli resno zatirati. Kmetje sami z duhovniki na čelu so se jim postavili v bran; leta 1850. so prišli na Kranjsko prvi orožniki, katerim so rekli »rdeči žendariji«, ker so imeli rdeče žnorce. V Kanjniku se je trudil okr. komisar Franc De-tela, oče bivšega deželnega glavarja, da zatire rokovnjače, v Kranju pa znani strogi Janez Pajek, ki je prišel 1. novembra 1844 iz Tržiča in odšel 31. decembra 1849 v Radovljico kot okr. komisar. Njegov prst, s katerim je navadno zapretel, je imel silen respekt. Vlačugarice je pošiljal kmetom za dekle, vlačugarje pa v ječe in prisilne delavnice.

Ko so leta 1851. pripeljali rokovnjače v Kranj na sodbo, je bil pričujoč kot asesor kranjskega komisarijata tudi Abdon Susteršič, oče zadnjega kranjskega deželnega glavarja.

Okrog leta 1860. je še moderni rokovnjač Dimež rogovilil po kranjski okolici s svojimi tovariši, dokler tudi teh ni poiskala božja ali človeška pravica. Rokovnjaške rodbine so pomrle, rokovnjaške hiše so razpadle in danes le še stari dedje pripovedujejo svojim vnukom odlomke iz rokovnjaškega življenja.

Listek

Junakinja iz Štajra.

Povest. Prevaža ***

(Dalje.)

Hendel je stal pokoncu in se ni premaknil. Roka, s katero je gladil rokavice, se mu je tresla.

»Heler, strahovi, ki jih vidiš, se k večjemu uresničijo takrat, kadar bi v Štajru zopet zavladalo rimsko trinoštvo. Dokler bo Hendel sodnik, ne bo tekla nedolžna kri, se ne bo skrivil las nedolžnim.« — Gospod prior, je rekel potem, »zakaj ne spravite moža v postelj? Saj vidite, kako mu je slabo — in se mu že blede!«

»Oče, je šepetal prior, ki se je ves tresel in se je pred bolnikom spustil na eno koleno. »Nesemo vas v posteljo, če vam je všeč?« — »Gospod Jezus!« zavpije prestrašen. »Umira, umira!« V hipu je bolnik omahnil s stola doli in je kakor svinec obvisel na ramah priorja Karla, ki je klečal pred njim. Slišali so ga še razumljivo moliti: »Jezus, odpusti... umili se mene in njega... ne na postelj... na tla... na pepel.«

»Zvonite umirajočemu, milostivi gospod umira... Prinesite mu sv. popotnico!« Nakrat

je pretresljivo začel plakati mrtvaški zvon in v tišem samostanu se je začelo vrvenje in drvenje, kakor bi se bilo izbudilo iz spanja mrtvaško mesto.

Albert je stopil k peči, nagrebel je ugaslega pepela in ga je potresel na tla. Potem sta s Cirilom prišla umirajočega ter ga položila na pepel. Votlo je zarožljala spokorna veriga, s katero je bil umirajoči mož pod haljo prepasan.

Albert je držal v svojem naročju srebrno belo glavo umirajočega opata in je molil: Verujem... Ko je prišel do besedi: sveto katoliško Cerkev, je začelo s pepela zlomljeno jecjanje »sveto... katoliško...« Še enkrat so se visoko dvignile opatove prsi, potem so upadle — njegovi suhi udje so se raztegnili — opata Viljema, moža boja in molitve, ni bilo več...

Ko je sodnik Hendel videl, da gre opatovo življenje h koncu, se je s svojim sinom umaknil v postransko sobo. Mladi Hendel se je, preden se je umaknil, ozrl na truplo, ki je ležalo na pepelu. V pogledu se je mešalo sočutje z grozo... Kaj takega še ni videl. Glasno je rekel: »Še vzglavja ne privoščijo ubogemu možu. To je nezaslišano. No, lepa hvala za tako vero.«

Albert ga je slišal in je rekel: »Umreti v uboštvu, kakor je umrl Kristus, je svet in ne zapoved. Kdor tega ne ume, naj se ne posmejuje.«

Sodnikov sin se je ježno ugriznil v ustnice. Seveda, ta petelin ve bolje, kajpada. Urno je odšel za očetom v postransko sobo. Rad bi bil že ubežal iz tega mrtvaškega vzduha, ki je bil prepojen z dimom kadila. Nič več ni hotel pogledati mrtvega moža tam na pepelu... njegovo ponosno srce bi vztrepetalo pri tem pogledu. Očetu pa se ni nič mudilo. Tiho je držal roke ob bokih tam v temi in je z motrečimi očmi zrl v mrtvaško sobo, ki so jo napolnili menihi z gorečimi svečami, blede novice in upognjeni starčki. Molili so psalme, da se je čulo, kakor žumenje voda. Nihče ni poročil solze. Globoko so spustili čez obraz svoje kapuce. Nekdo je vihtel kadilnico in beli oblaki dima so se valili do stropa gori. Bilo je kakor v katakombah, kjer so preganjani kristjani opravljali svoje daritve.

Sodnikove oči vsega tega niso videle. Neprestano so zrl na mrliča. Njegov sin je stopil k njemu in ga je napol glasno vprašal: »Li odjaha?«, pa ni dobil nobenega odgovora. Globoko misli so se križale v prsih mogočnega moža.

Tu leži pred njim kakor orjaška postava iz suhega cedrovega lesa, kakor puščavnik iz egiptovske pušave, strogi opat, ki so ga menihi imenovali svetnika. Tu leži bojevnik, ki se je boril do krvi za svojo Cerkev, za svojo vero, za svoj Štajer, kakor ga je imenoval, boril do zadnjega vzdihla.

Bojeviti mož leži sedaj v miru. Kakor počiva junak na svojem ščitu, leži tu v pepelu, ki je znamenje njegove Cerkev. »Živel je za zastarelo versko obliko, živel za cerkev, ki gineva in se pogreza. Napočil je dan nove vere, in jaz nosim njen prapor, nove vere, ki ne polaga umirajočih na pepel in ne valja živih po trnju. Prišla je zarja nove vere, ki ne veli možu, naj zaradi Krista brez žene, brez otrok gineva v puščavi, ki ne zapoveduje ženski, naj se zaradi temnih prikazni odpove sladkemu materinstvu, za katero jo je ustvaril Bog. Naša vera postavlja ljudi, da so ljudje, zgolj ljudje, pa prosti in srečni ljudje, to pa v moči boljšega Krista, kakor je ranjeni in razbičani Krist teh puščavnikov.«

Take misli so rojile Hendelnu po glavi, ko je blizu nje donel zamolkli zbor menihov. Potem se je oddahnil, trdno si je prepal meč; sovražnik je mrtve. — Pokoj pepelu nepokojnega. Ravno prav je prišla njegova smrt, sicer bi bilo treba s krepko nogo korakati čez živega.

»Pojdi,« reče Hendel svojemu sinu, »za jezdiva konje!«

Z okna je zaklical na dvorišče, kjer so se v temi premikale luči. Spremljevalci so prišli z gorečimi bakljami v sobo ter so sodnika in njegovega sina spremili doli. Mrklo, temno in plašljivo so zrl za njimi menihi.

Prior je stopil pred sodnika ter ga je prosil naj odpusti in pozabi na grenke besede.

Ko je štajerski gospod sodnik Hendel stopal po samostanskem hodniku, je v svitu bakelj gledal okoli ter je natančno opazoval stopnice, vrata in mogočne gotške svode.

»Ni ga več,« je dejal, »kdo pride sedaj? Kako dolgo bo ta hiša dajala streho ubogim ogoljufanim ljudem njegovega stanu? — Prav čedno poslopje s krasno lego, samo nekoliko zanemarjena je... Jezuiti so v Gradcu z izposojenim denarjem sezidali vseučilišče. Zakaj bi mi ne ustanovili v Štajru protestantovske univerze? To poslopje je kakor nalašč za to.«

»Seveda, zakaj ne?« je raztreseno odgovoril mladi Hendel, ki so ga močno prevzele težke besede umirajočega opata in pa grozna podoba mrličeva.

»Žal mi je, da sem prišel sem!« je nakrat zaklical, stresel se je, kakor da bi se hotel znebiti težke more. »To je bilo strašno; kako grozne reči je govoril v svoji blodnji domišljiji... in vendar se mi je smilil... Privoščil bi mu bil dobro posteljo in zdravnika, njegovi farji so pa ravnali z njim kakor s psom. Nikoli več bi ne hotel videti kaj takega!«

Oče se je smehljaj.

»Smili se ti? Res, — Ne bil bi se ti zahvalil niti za zdravnika, niti za posteljo. Iz proste volje si je izbral mučeniško življenje. Pa to naj bi že bilo, če bi ne zahteval mučeništva tudi od drugih. Z vsa silo je hotel tudi Kerna dobiti nazaj, da bi ga na novo križal. Mene je pa prekel, ker sem človeško ravnal z nesrečnejšem. Človek biti, to je najvišje, to je vse. Tako nas je učil Bog v raju. Mož, ki leži mrtve notri, je tajil ta nauk. Imenoval me je krivoverca. Pri Bogu! Sam je bil večji krivoverec, kakor sem jaz.«

Notri v samostanu so menihi peli psalme. Dva meniha sta izmivala mrtvo truplo, kakor veli redovno pravilo. Albert pa je držal stari, vlti umivalnik, v katerem je bilo videti rajsko drevo in prve stariše. Neprestano je molil in je s spoštovanjem zrl na to truplo, ki se je v življenju toliko mrtvilo in je še nosilo sledove spokornega bičanja. To telo ni ničesar vedelo o ženaki, o nežnosti in mehkužnosti. Hodilo je po kraljevskem potu križa in zaničevanja tega sveta in njegovega mesa. Edino in najsilnejše veselje mu je bilo, pehati in truditi se za neumrlo dušo — do holecni, do zadnjega vzdihla. To je pot, to je hoja za Kristusom na vekov veke! Kravce so stopinje tiste, ki je rekel: »Kdor hoče za menoj, naj vzame svoj križ in hodi za menoj.«

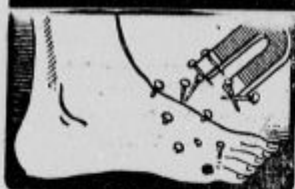
Ko so mrliča oblačili v duhovska redovniška oblačila, jih je Albert po vrsti podajal bratom... haljo, pas, palij... nazadnje čevlje. Niti solze ni porosilo njegovo oko. Preden so kleriki prinesli krsto, je nagnil svoj obraz proti mrličevim rokam, ki so križem ležale na orjaških prsih, ter jih je poljubil. Kakor meč je prebodla njegovo dušo bolečina po tako dobrem očetu, ki je moral umreti, ne da bi bil mogel rešiti dete svojih solz, nesrečni štajer. Pritisnil je ustnice na te veke roke, ki so se zadnje dni neprestano sklepale k molitvi. Prisegel je, da bo dal svojo kri za rešenje Štajra po zgledu dobrega očeta, ki mu je zanj počilo srce.

Kakor luči v temi so vstajali v njegovi duši načrti in misli. Pa glej! Zazdelo se mu je, da mu je žalostno v uho zazvenela zadnja opatova beseda: »sveto katoliško Cerkev!« in v hipu je stala pri opatu v molitev utopljen devica. Zdelo se mu je: »ga mrtvi oče šepetče z bledimi ustnicami: »Ta-le je svetnica, ta-le bo zmagala, ne ti...«

Mladi menih je dejal roko na čelo. Izgledal je, kakor bi se mu sanjalo. — Toda devica ni bilo tu. Nemo, slovesno je ležal tu v oblakih dima opat v svoji meniški halji. Bleda roke so ga dvignile izpred Alberta ter ga položile v krsto.

VI.

Trudno truplo opata Helerja je tu počivalo v samostanski grobnici. Zakrival ga je beli kamen, v kateri je še za živih dni dal vklesati svoj nagrobni napis. Mrtvaško opravilo je minulo. Opat iz sosednjih samostanov so opravili molitve za rajnika. Kristof Lohner, lozenštajnski župnik, je imel mrtvaški govor.

500 kron

vam plačam, ako vaša
kurja ocesa, brada-
vice, otiščanci ne iz-
ginejo v treh dneh
brez bolečin z mojim
uničevalcem korenin
„Riobalsam“.

Lontek z jantsevim
pismom 3 K, 3 lončki 7 K, 6 lončkov 11 K. Na stotine
zahvalnih in priznanih pism. Zobe bol odstrani „Fides“
pri najtrdovalnejšem revmatičnem zobobolu, ko odpo-
vedo vsa druga sredstva, in pri vseh zobeh. Ako bre-
uspeha, denar nazaj. Cena 3 K, 3 tube 7 K, 6 tub 11 K.
Kemeny, Košice (Uassa) i. Postfach 12
C 244, Ogrsko.

Delauni zastopniki

ki se pečajo z razpečevanjem gospodarskih
strojev, centrifug, krmil, gnojil, ki imajo ob-
sežno znanost, se sprejmo pri tvrdki HUGON
POLAK, kemična tovarna, Kral. Vinogradi,
Jungmannova tr. 33. 3968 (2)

Različno blago

se prodaja po znižani ceni. BARŽUN za
obleke in ovratnike, blago za predpas-
nike, zimsko perilo itd. — Ljubljana,
Rimska cesta št. 6, pritličje.

Miši - podgane stenice - ščurki

Izdelovanje in razpošiljatev preizkuš. radikalno
učinkujočega uničevaln. sredstva, za katero doha-
tajo vsak dan zahvalna pisma. Za podgane in miši
K 5.—; za ščurke K 5.—; tinktura za stenice
K 2.—; posebno močna tinktura za stenice »Pre-
vasil« K 3.50; uničevalec moljev K 2.—; prašek
proti mrčesom 2 in 4 K; tinktura proti ušem pri lju-
deh 3 K; mazilo za uši pri živini 2 K; prašek za
uši v obleki in perilu K 2.—; tinktura za bolhe pri
pseh K 1.50; tinktura proti mrčesu na sadju in ze-
lenjadi (uničev. rastlin) K 3.—. — Pošilja po
povzetju Zavod za pokončevanje mrčesa
M. Jünker, Zagreb 1, Petrinjska ulica 3.

Novo

4039

črno brinje

se dobi pri
I. Knez-u v Ljubljani,
Marije Terezije cesta št. 3.

Agitirajte

za

Domoljuba

5 dni na poskušnjo!

JAMSTVO!

AGRARIA - brzodro-
bilni mlin pošljemo
5 dni n. poskuš-
njo. Ako dobro ne
deluje, ga
lahko pošljete na-
zaj in prejmete na-
zaj svoj denar.

Dobavlja se točno
le, dokler traja
zaloga!

Cena K 185.—
z zamahnim
kolesom. Poštnina in zavojnina K 15.

„Agraria“ - brzodroblilni mlin.

Ne najcenejši, pač pa najboljši, najposobnejši drobilni mlin, ki se dobe — edini, s katerim
se lahko melje pšenica, rž, koruza, oves itd. — fino, kakor kdo želi. Delo silno lahko ter
se lahko uredi na 4 vrste drobljenja. Nadomestni deli se dobe in lahko zamenjajo.

E. PLANER, DUNAJ, IV. Rechte Wienzelle 1/1.

NAROČILNICA!

(Izre-ati, različno izpolniti,
vli-žiti v kuverto in takoj
odposlati, ker se more po-
sljati le, dokler se v zalogi.)

Tvrdka E. PLANER,
Dunaj IV. Rechte Wien-
zelle 1/1.

Naročim Vaš Agraria-
brzodroblilni mlin za zne-
sek K 185.— po povzetju,
s pravico a pošljem mlin
tekem 5 dni nazaj, ako
ne bo dobro mel.

Ime:

Kraj:

Zadnja žel. postaja:

PREDPASNIKE

za moške, ženske in otroke

iz prima švedske celuloze, izborne pralne kakovosti:
Predpasnik za moške, prima K 12'50 komad
Predpasnik za moške, neporušen, zjamčeno
nepremočljiv, zelo širok in zelo velik » 30'— »
Predpasnik za ženske, gladek, moder, brez
naprsnika » 8'50 »
Predpasnik za ženske, gladek, moder, zelo ve-
lik in širok, brez naprsnika » 20'— »
Predpasnik za ženske, gladek, moder, z na-
prsnikom » 18'50 »
Predpasnik za ženske, potiskan, brez naprs-
nika » 10'50 »
Predpasnik za ženske, potiskan, zelo velik in
širok » 22'— »
Predpasnik za ženske, potiskan, z naprsnikom
IZ POVOSČENEGA BLAGA, gospodinj-
ski predpasnik, brez naprsnika » 19'— »
IZ POVOSČENEGA BLAGA, praktični go-
spodinj-
ski predpasnik z naprsnikom, brez
nosilcev » 33'— »
Spodnja krila iz staničnega blaga » 40'— »
Površniki za dame, iz sukna I.a, tegeth-modri » 185.— »
Površniki za dame iz sukna, mešani s švedsko
celulozo, tegeth-modri, v zalogi 80, 85, 90,
95 in 100 cm dolžine od pasu » 90'— »
Imitacija usnja, predpasnik za deklice od 9.
do 14. let » 18'— »
Imitacija usnja, predpasnik za otroke od 5.
do 8. let » 15'— »
Obleka iz staničnega blaga za DELAVCE in
MONTERJE, modra, prima gradl » 36'— »
Delovni plašč iz staničnega blaga, moder » 68'— »
Brisače iz staničnega blaga za KUHINJO,
pol tucata » 42'— »
Čenice za otroke iz I.a povojnih trakov » 6'50 »

Pošilja le po povzetju, kolikor v zalogi, in po
redu došlih naročil.

OTON KATZ, tkalnica in tovarna predpasnikov
PRAGA, I., Zelfnergasse 14—16.

**Vsako sredo in soboto prodaja tvrdka Franc Vokač v Ljub-
ljani Selenburgova ulica št. 5. v prvem nadstropju (nasproti glavne
pošte), razno BLAGO za ženske in moške OBLEKE, hlačevino, sukno,
štoffe in mešane tkanine po primerno nizkih cenah.**

Pošilja se tudi po pošti.

Zahtevajte cenik!

Zastoj

dobi vsak na željo moj cenik o zlatini, srebrni in godalni. Violine po K 47- 45,-, 5,- in višje. Dobre harmonike K 47- 60,-, 80,- dvo- vrstne dunjske harmo- nike K 120, 130, trivrstne K 300, 400 in višje. Za- mena dovoljena ali de- nar nazaj. Pošilja po povzetju ali predplačilu razpošilj. Jan Konrad, Brnx 1991, c. in kr. dvo- rni založnik, Češko.

GARJE

lišaje, hraste, srbečico in druge kožne bolezni odstrani naglo in si- gurno Paratol-domače mazilo. Ne maže, je po- polno brez duha, torej se more rabiti tudi čez dan. Velik lonček K 5.- dvojno - velik lonček K 9.- Dalje Paratol- posipalni prašek, ki va- ruje najbolj občutljivo kožo. 1 škatlja K 3.- Oboje se dohiva po povzetju ali predplačilu pri trdnki Paratol-Werke, lekar ULMER Budapešt VII-10. Rózsá ut 21.

Krmila manjka!

Zato se uporabljajo nadomestna sredstva za krmila. Da to krmno živina, perutnina dobro prebavi in popolnoma izkoristi, naj se pri- meša 2 krat na teden krmil, ena pest polna „Mastin“ to je dr. pl. Trnkóczy-a redilni prašek. „Mastin“ Paket velja 3 K, 5 paketov 15 K poš- tine prosto. 5 paketov zadostuje za 3 mesece za enega vola, kravo ali prašiča, da se zredu-

Glavna zaloga:

lekarna Trnkóczy

zraven rotovža v Ljubljani.

Mastin je bil odlikovan z najvišjimi kolajnami na razstavah: na Dunaju, v Parizu, Londonu in Rimu.

Na tisoče kmetovalcev hvali in rabi „Mastin“.

Srbečico, lišaje

odstrani prav naglo dr. Flesch-a izviri. zakonito zajamčeno „Skaboform“ ma- zilo. Popolnoma brez duha, ne maže. Poskusni lonček K 4.- veliki K 6.- porcija za rodbino K 15.-. Zaloga za Ljubljano in okolico: Lekarna pri zlatem jeleni, Ljubljana, Marijin trg. 1520

Pakite na varstveno znamko „Skaboform“!

Zobotrebce

kupuje po najvišjih cenah PETER KOZINA & CO., LJUBLJANA, BREG 20. 4172

Vsakovrsna domača semena,

suhe gobe, prazne vreče in druge pridelke

kupuje trgovina s semeni

— PETER LASSNIKA NASL. —

SEVER & KOMP., Ljubljana, Marijin trg.

Popolno belo platno

moreje dobiti z uporabo našega izbornega luča PRAŠEK ZA PLATNO. Velik prihranek in malo truda pri pranju. 1 zavo 150 gramov K 1.-, 250 gramov K 1-50, 450 gramov K 2-50.

Najmanj se more naročiti 10 zavojev!

Pri naročilu 5 kg popusti! Razpošilja se po pov- zetju. Prodajalci dobe popust.

Zavod za izvoz M. Junker, Zagreb 1, Petrinjska 3.11. Telefon 23-27.

Polhove kože, krtove kože, hrčkove kože

kupi po najvišjih cenah trgovina s kožami in krznom

D. Köllner LEIPZIG, Brühl 47.

Poljiljave se prouijo po pošti v zavojih po 5 kg. odpadli znesek se odpotiše takoj po prejemu.

Cudovito šilo le K 5.-

Siva tako naglo prešivne vbode kot šivalni stroj. — Največja iznajdba, s katero more vsak sam krpiti in šivati usnje, raztrgane čevlje, konjsko opre- mo, vreče, platno in vsako drugo močno blago. Neobhodno potrebno za vsakogar. Jamstvo za po- rabnost. Cena kompl. šila s sukanecem, 4 raznimi šivankami in porabnim navodilom K 5.-, 3 kosi K 14-50. Pošilja po povzetju.

M. Svoboda, Dunaj, III/2, Messpasse 13-404.

Kranjska deželna podružnica

a. a. deželne življenjske in rentne neugodne in jamstvene zavarovalnice

v Ljubljani, Marije Terezije cesta 12/II

sprejema zavarovanje na doživetje in smrt, združeno tud. z vojnim riziko, otro- ških dot. rentna in ljudska neugodna in jamstvena zavarovanja.

Javen zavod. Absolutna varnost. Nizke premije.

Najugodnejši pogoji za vojno zavarovanje.

Zavod temelji na vzajemnosti. — Prospekti zastoj in poštine prosto. Sposobni zastopniki se spreje- majo pod najugodnejšimi pogoji. 1937

LJUDSKA POSOJILNICA

registrovana zadruga z neomejeno zavozo

v Ljubljani, v lastnem domu Miklošičeva cesta št. 6, za frančiškansko cerkvijo sprejema hranilne vloge vsak delavnik dop. od 8. do 1. ure in jih obrestuje po

4 1/4 %

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje zavod sam za svoje vložnike, tako da dobe le-ti od vsakih 100 kron čistih 4 krone 25 vi- narjev na leto.

„Ljudska posojilnica“ sprejema vloge tudi po pošti in daje za njih vplačilo na razpolago pošne položnice. Sprejema tudi vloge na tekoči račun ter daje svojim zadružnikom posojila proti vknjižbi z amortiza- cijo ali brez nje na osebni kredit proti poročtvu ali zastavi vrednostnih papirjev. — Menjice se eskomptujejo najboljšje.

Vloge v „Ljudski posojilnici“ so popolnoma varno naložene, ker posojilnica daje denar na varna posestva na deželi in v mestih.

Rezervni zakladi znašajo nad en milijon kron. — Stanje hranilnih vlog je bilo koncem leta 1917 nad 34 milijonov kron.

Največja izbera ur, zlatnine, srebrnine

svetovnoznana
razpošiljalnica

H. SUTTNER

samo v Ljubljani št. 1

935